

การสำรวจทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนชนบท : กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา
ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำลูกกา จังหวัดเพชรบุรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การสำรวจทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนชนบท : กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา
ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**A SURVEY OF PERSONAL SOCIAL CAPITAL IN RURAL COMMUNITY : A CASE
STUDY OF BAN RAIMAIPATTANA, TAMBON RAIMAIPATTANA
AMPHOE CHA - AM, CHANGWAT PHETCHABURI**

By

Nutdanai Manechotchatrudee

ผลงานวิทยานิพนธ์ศึกษา ระดับปริญญาตรี

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Program of Public and Private Management

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การสำรวจทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนชนบท : กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบุรี ” เสนอโดย นายณัฐกรณ์ มณีโชติฉัตรฤดี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.กฤษณา พ็ชรพานิช)

...../...../.....

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นพดล เหลืองภิรมณ์)

ผลงานวิทยานิพนธ์ศึกษา ระดับปริญญาตรี

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ)

...../...../.....

50601606 : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : ทูตทางสังคม/ประเภทเครือข่าย/ประเภทบรรทัดฐาน/ประเภทความไว้วางใจ

ณัฐคนัย มณีโชติฉัตรฤดี : การสำรวจทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนชนบท : กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ผศ.ดร.สุธรรม รัตนโชติ. 84 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับทุนทางสังคมของบุคคลในหมู่บ้านไร่ใหม่พัฒนา 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ผู้นำสมาชิกกลุ่ม บริเวณที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 149 คน ครัวเรือน และได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามทุนทางสังคมตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการวิจัยนี้ พบว่าในระดับชุมชนประชาชนอยู่กันอย่างมีความสุข มีคติเกิดขึ้นน้อยมาก มีการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีการลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกเกี่ยวหญ้า ลงแขกปลูกหญ้า ระดับทุนทางสังคมของบุคคลส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตามระดับทุนทางสังคมประเภทความไว้วางใจมีค่ามากที่สุด รองลงมาคือประเภทเครือข่าย รองลงมาอีกคือประเภทบรรทัดฐาน ในการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตาม อาชีพ ผู้นำ ที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ $\alpha = 0.05$ เนื่องจากการศึกษาระดับทุนทางสังคมของบุคคล พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก จึงควรจะให้พัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาทุนทางสังคม ประเภทเครือข่าย ประเภทบรรทัดฐาน และประเภทความไว้วางใจ และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตาม อาชีพ ผู้นำ ที่ตั้งของบ้านเรือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จึงควรจะได้นำมาพิจารณาและหาทางแก้ไข

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ .....

50601606 : MAJOR : PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORDS : SOCIAL CAPITAL/ NETWORK/NORMS OF RECIPROCITY/SOCIAL TRUST
NUTDANAI MANEECHOTCHATRUDEE : A SURVEY OF PERSONAL SOCIAL
CAPITAL IN RURAL COMMUNITY : A CASE STUDY OF BAN RAIMAIPATTANA, TAMBON
RAIMAIPATTANA AMPHOE CHA - AM, CHANGWAT PHETCHABURI. INDEPENDENT
STUDY ADVISOR : ASST. PROF. SUDHAM RATTANACHOT, Ph.D. 84 pp.

The research had 3 objectives. These were 1) to study the social capital at individual level in social network, norms and trust 2) to compare the differences of social capital levels in of individual social capital in sex, education, occupation, family income, being leader, home location, and time living in community and 3) to propose guidelines in developing the social capital. The data had been collected through 149 samples by questionnaires. The frequencies, percentages, means, and standard deviation had been applied to were in describing the sample statistics. The one-way ANOVA wed far testing the hypotheses And Multiple Linear Regression wed to estimate salves of dependent variable by values of independent variables. The results of the research were as followings. Firstly, at community level, people still have many groups working ax reciprocal exchanges. Secondly, at individual level, levels of social capital ax a whole were in "high". However, to compare among social network, norms, and trust, the trust was found highes than network and norms, respectively. Thirdly, by testing hypotheses, it was found the significant differences in social capital in group of occupation, being leader-subordinate, home location, and time living in community, at $\alpha = 0.05$. Therefore, social capital in every aspect, network, norms, and trust needs to improve for becoming "high level". Moreover, people in each group, occupation, being leader-subordinate, home location, and time living in community who had lower social capital will be also uplifted for being higher levels of social capital.

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

Program of Public and Private Management Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010

Student's signature .....

Independent Study Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตน์โชติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งได้กรุณาสละเวลาอันนอกเหนือเวลางาน ให้คำชี้แนะ คำปรึกษา ให้ความกระจ่างและตรวจทานแก้ไขจนการค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลงผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เป็นอย่างยิ่งมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.กฤษฎา พัชราวณิช และอาจารย์ ดร.นพดล เหลืองภิรมย์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง และรับเป็นกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้านไร่ใหม่พัฒนา ผู้นำชุมชน รวมถึงชาวบ้านชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา ที่กรุณาให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมงานบรรลุมัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ นางสาวทิพย์วรรณ ทองสง ที่ช่วยเหลี่ยมทำงาน ช่วยให้ผู้วิจัยยื่นหยัด ได้ในแบบฉบับของตนเอง ขอขอบคุณอย่างลึกซึ้งกับอุปสรรคทุกอย่างที่ทำให้เข้มแข็งขึ้น

สุดท้ายนี้ขอกราบแทบเท้าสำนึกในบุญคุณของ คุณแม่คำฤ คกล้าชื่น ที่เป็นกำลังใจอัน สำคัญยิ่งใหญ่ในการทำงาน และผู้วิจัยขอขอบความสำเร็จนี้อุทิศให้กับ คุณพ่อไสว คกล้าชื่น

ผลงานวิทยานิพนธ์ศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
สมมติฐานการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
ประโยชน์การวิจัย.....	6
นิยามเชิงปฏิบัติ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดทฤษฎีทางสังคม.....	7
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	23
แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน.....	25
แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง.....	26
แนวคิดการเมืองภาคประชาชน.....	31
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
ระเบียบวิธีวิจัย.....	37
ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
การวิเคราะห์ทางสถิติ.....	40

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	41
ส่วนที่ 1 ทูนทางสังคมของชุมชน	41
ส่วนที่ 2 สถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม	42
ส่วนที่ 3 ระดับทุนทางสังคมของบุคคล	45
ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม.....	49
ส่วนที่ 5 ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม	65
5 สรุปผล/อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	67
สรุปผลการวิเคราะห์ทุนทางสังคมของชุมชน	67
สรุปผลการวิเคราะห์ระดับทุนทางสังคมของบุคคล	67
สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	68
อภิปรายผลการวิจัย	69
ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	75
ประวัติผู้วิจัย	84

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	42
2	ระดับทุนทางสังคมของบุคคลแบ่งตามด้านทุนทางสังคมของบุคคล.....	45
3	ระดับทุนทางสังคมของบุคคลตามสถานภาพประชากรเศรษฐกิจและสังคม	47
4	เพศกับระดับทุนทางสังคม.....	50
5	การศึกษากับระดับทุนทางสังคม.....	52
6	อาชีพกับระดับทุนทางสังคม.....	54
7	รายได้กับระดับทุนทางสังคม.....	56
8	ผู้นำกับระดับทุนทางสังคม.....	58
9	สมาชิกกลุ่มกับระดับทุนทางสังคม.....	60
10	ที่ตั้งบ้านเรือนกับระดับทุนทางสังคม.....	62
11	ระยะเวลากับระดับทุนทางสังคม.....	64

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำว่าทุนทางสังคม ได้แพร่หลายมากขึ้นหลังจากมีการถกเถียงเกี่ยวกับเรื่อง จากแนวคิดของนักรัฐศาสตร์ชื่อ Putnam และนักวิชาการคนอื่นที่ต้องการอธิบายถึงการนำวิถีชีวิตที่เหมาะสมของสังคมกลับคืนมา และธนาคารโลกได้มีการนำคำว่าทุนทางสังคมไปใช้อย่างกว้างขวางในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม รวมทั้งการจัดการที่เป็นแนวทางการพัฒนาองค์กร

คำว่าทุนทางสังคม ได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในการอภิปรายของ Hanifan ซึ่งได้อธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันของ คน อาทิ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การสร้างมิตรภาพ ความเห็นอกเห็นใจ และการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมระหว่างบุคคลหรือครอบครัว ที่ทำให้เกิดหน่วยทางสังคมขึ้นมา Hanifan ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การสร้างทุนทางสังคมในชุมชน ก็เช่นเดียวกันกับองค์กรทางธุรกิจ ก็จะต้องมีการสะสมทุนก่อนการดำเนินธุรกิจ การสร้างทุนทางสังคมโดยองค์กรทางสังคมนั้น ปัจเจกบุคคลจะต้องสร้างมิตรภาพ และจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าครอบครัว เพราะปัจเจกบุคคลหากอยู่โดยลำพัง อาจจะไม่ได้รับการช่วยเหลือทางสังคมจนกว่าเขาได้เริ่มติดต่อกับเพื่อนบ้าน ทุนทางสังคมก็จะมีการสะสมขึ้นมา ความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าว อาจจะช่วยให้อัจเจกชนสามารถบรรลุถึงความต้องการทางสังคมที่ตนเองต้องการ และยังช่วยให้เกิดศักยภาพสามารถปรับปรุงการดำเนินชีวิตของคนทั้งชุมชนให้ดีขึ้นได้ อาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะดังกล่าว สมาชิกซึ่งเป็นปัจเจกบุคคลก็จะได้ประโยชน์จากการคบกับสมาชิกอื่น อันจะนำมาซึ่งความช่วยเหลือ ความเห็นอกเห็นใจ และมิตรภาพจากเพื่อนบ้าน และชุมชนเองก็ได้ประโยชน์จากความเป็นปึกแผ่น และความสามัคคีของสมาชิกด้วยกัน

Putnam (1993) กล่าวถึง ทุนทางสังคม ในการศึกษาที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศอิตาลี เมื่อปี 1970 ซึ่งได้พบว่า ทุนทางสังคมมีส่วนส่งเสริมการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย Putnam ได้ยกตัวอย่างการปกครองระหว่างแคว้นต่าง ๆ ของอิตาลี โดยนำมา

เปรียบเทียบกันเพื่อชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ อันเนื่องมาจากทุนทางสังคมที่ก่อให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ดี โดยยกตัวอย่างของแคว้น Emilia-Romagna and Tuscany และได้ชี้ให้เห็นว่าแคว้นดังกล่าวมีการจัดองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งประชาชนมีความสนใจในประเด็นที่เป็นสาธารณะร่วมกัน และทำให้เกิดการรวมกลุ่ม ประชาชนมีความไว้วางใจกันมีการปฏิบัติต่อกันอย่างตรงไปตรงมา รวมทั้งมีการเคารพต่อกฎหมายอย่างเคร่งครัด ผู้นำชุมชนมีความซื่อสัตย์ และมีการปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เครือข่ายทางสังคม และเครือข่ายทางการเมืองของแคว้นเหล่านี้มีลักษณะเป็นไปในแนวราบมากกว่าแนวตั้ง ประชาชนในชุมชนมีค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การมีส่วนร่วม และความซื่อสัตย์

นอกจากนี้ Putnam ยังได้ยกตัวอย่างของแคว้นบางแคว้นที่มีลักษณะตรงกันข้าม อันได้แก่ Calabria และ Sicily โดยนำมาเปรียบเทียบกันซึ่งพบว่า ประชาชนในแคว้นดังกล่าวขาดความเคารพในกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่ก็ต้องการกฎระเบียบที่เข้มงวดมากขึ้น Putnam พบว่า สังคมที่อยู่ในภาวะเสมือนไร้กฎหมายนั้น ได้ทำให้ทุกคนรู้สึกเหมือนไร้อำนาจ และยังได้พบว่าการแสวงหาประโยชน์ใส่ตัว และประชาชนมีชีวิตอยู่อย่างขาดความสุข และ Putnam ได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการเกิดของทุนทางสังคมนั้น เริ่มจากประชาชนในสังคม มีระบบคิด และค่านิยมที่ดี โดยได้เน้นให้เห็นว่า ระบบคิดที่ประชาชนเกิดความตระหนักถึงปัญหาสาธารณะร่วมกัน อาทิ มีความไว้วางใจกัน มีการเคารพกฎหมาย ผู้นำมีความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส มีความเป็นธรรม รักความเสมอภาค มีความสามัคคี ชอบมีส่วนร่วม และมีความซื่อสัตย์ ซึ่งระบบความคิดและค่านิยมดังกล่าวในหมู่ประชาชน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในสังคมนั้นเป็นไปในทางที่ดี และนำไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ดี

นอกจากนี้ ยังมีผลงานเกี่ยวกับทุนทางสังคม จากนักเขียนคนอื่นๆ อีก Bourdieu เขียนเกี่ยวกับทฤษฎีทางสังคม Coleman ได้ทำความเข้าใจของกรอบทฤษฎี โดยได้นำแนวคิดของ Putnam มาอธิบายว่าเป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำ ที่จะส่งเสริมให้เกิดผลดีแก่กิจกรรม โดยพิจารณาในมิติของกฎหมายที่เกี่ยวกับโครงสร้าง และองค์กรของแต่ละปัจเจกชนที่ได้นำไปใช้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคลและมีการศึกษาทุนทางสังคมในบริบทที่เกี่ยวกับการศึกษา

World Bank (1999,อ้างถึงใน วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์ 2547:33) ได้กล่าวถึง ทุนทางสังคม และนำแนวความคิดทุนทางสังคมไปใช้ในรูปของทุนแบบหนึ่งที่ทำเป็นต่อการพัฒนา โดยพยายามที่จะตอบคำถามว่า อะไรเป็นทุนทางสังคมและจำเป็นอย่างไรเพื่อที่จะให้การพัฒนายั่งยืนสูงสุดต่อประเทศหรือชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นแนวความคิด ที่ก่อให้เกิดการสร้างองค์กรที่เป็นประโยชน์ ทุนทาง

สังคมในความหมายของ World Bank ได้แสดงหลักฐานชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มขึ้นของความยืดหยุ่นกัน ในสังคม สามารถนำไปพัฒนาเศรษฐกิจและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

Fukuyama (1995) ได้เขียนผลงานเรื่อง Social Capital and Civil Society โดยให้ทั้งความหมายและบทบาทของคำว่า ทูทางสังคม ที่มีต่อระบบตลาดเสรีและประชาธิปไตย ในแง่ความหมายของทูทางสังคม Fukuyama ได้ชี้ให้เห็นถึงรูปธรรมของขนบธรรมเนียมที่เป็นทางการว่า สามารถสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่าได้ นับตั้งแต่เรื่องของธรรมเนียมต่างตอบแทนระหว่างพวกพ้อง ไปจนถึงเรื่องที่มีความซับซ้อน ดังเช่น คำสอนในหลักศาสนา จึงจะเห็นได้ว่าโดยนัยของความหมายนี้เรื่องเกี่ยวกับความไว้วางใจกัน ความเป็นเครือข่าย ความเป็นประชาสังคม และปรากฏการณ์ในลักษณะเดียวกัน เป็นเสมือนสิ่งที่เป็นผลมาจากทูทางสังคม มากกว่าจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดทูทางสังคมด้วยตัวของมันเอง

นอกจากนี้ Fukuyama ได้กล่าวถึงบทบาทของทูทางสังคมเกี่ยวกับระบบตลาดเสรี และทางด้านเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า เป็นการลดต้นทุนในการดำเนินงาน เป็นทุนที่เกี่ยวข้องกับกลไกในการประสานงาน อาทิ การทำสัญญา การประสานงานที่มีสายการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น กฎระเบียบของทางราชการและการดำเนินงานอื่นๆ ที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ที่งานอาจสำเร็จได้ โดยไม่มีเรื่องของทูทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ก็เป็นที่แน่ชัดว่าการประสานงานดังกล่าวจะต้องมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ตามมา อาทิ ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบเพื่อติดตามผลงาน ค่าใช้จ่ายในการเจรจาตกลงกัน ค่าใช้จ่ายในการขึ้นศาลเพราะเป็นคดีความกัน และค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าที่มาของคำว่า ทูทางสังคมในประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความสมดุล ในวิถีชีวิตและระบบการจัดการที่เหมาะสมที่ได้สูญหายไปจากสังคม ดังนั้น การนำเสนอคำว่าทูทางสังคมของนักวิชาการ จึงเป็นการเรียกร้องเพื่อให้สังคมตระหนักต่อเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้คำว่าทูทางสังคมในประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้เชื่อมโยงไปสู่เรื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมองเห็นว่า การมีองค์กรภาคประชาชนที่เข้มแข็ง และประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะ มีความไว้วางใจกัน มีการเคารพกฎหมาย และมีการดำเนินการแบบเป็นทางการ แบบตรงไปตรงมา จะมีส่วนส่งเสริมทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง

ทูทางสังคมในประเทศไทย ในระยะแรกๆ ยังไม่ชัดเจนมากนัก แต่ได้พบผลการศึกษาจากนักวิชาการทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติที่ศึกษาถึงโครงสร้างของสังคมไทยในแง่มุมต่างๆ และได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์บางประการของประชาชนในชุมชนไทย ที่พอจะกล่าวอ้างได้ว่าเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงกับความหมายของคำว่าทูทางสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหลักการและวิถีชีวิต

นักวิชาการไทยท่านแรกที่สำคัญ คือ ปรีดี พนมยงค์ โดยท่านอธิบายไว้ในกฎหมายปกครองเกี่ยวกับลัทธิสหกรณ์ที่จัดตั้งเป็นชุมชน โดยไม่ต้องมีรูปแบบการปกครองมาก และใช้หลักความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยสมัครใจในกิจกรรมต่างๆ ที่เรียกว่า สามัคคีธรรม ในปี 2500 ปรีดี พนมยงค์ ยังได้เขียนเกี่ยวกับประเพณีของชาวนาในเรื่องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในสังคมน้อย ๆ และเป็นประเพณีที่ตกทอดกันมาถึงชาวชนบทในปัจจุบัน ที่มีการร่วมมือกันในการทำนา เช่น การลงแขก ไถนา ดำนา เกี่ยวข้าว ฯลฯ ส่งผลถึงขั้นตอนปฏิบัติ ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และส่งผลต่อผลลัพธ์ คือ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

จะเห็นได้ว่า ปรีดี พนมยงค์ ได้สะท้อนถึงปรากฏการณ์ของทุนทางสังคม ที่มีอยู่ในสังคมไทย ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการและที่เป็นวิถีของคนไทย โดยทั้งสองส่วนที่ถูกนำเสนอ สามารถพิจารณาได้ในรูปของกระบวนการทางสังคม อาทิ ในส่วนที่เป็นหลักการของสหกรณ์ โดยท่านได้นำเสนอให้เห็นถึงขั้นตอนของระบบคิดที่เป็นเรื่องของแนวคิดสหกรณ์ ที่เน้นการรวมคนมากกว่าการรวมเงิน เน้นความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ซึ่งระบบคิดนี้จะมีผลต่อขั้นตอนการปฏิบัติ ทำให้เกิดกลุ่มสหกรณ์ เกิดความร่วมมือกันทำกิจกรรมของสมาชิก และส่งผลถึงผลลัพธ์อันได้แก่ ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มสหกรณ์ ในส่วนที่เป็นวิถีชีวิต ท่านได้นำเสนอถึงขั้นตอนที่เป็นระบบคิดที่เกี่ยวกับค่านิยมอันเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพชน ที่เกี่ยวกับการลงแขกในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลถึงขั้นตอนปฏิบัติ ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และส่งผลต่อผลลัพธ์ คือ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

ในช่วง พ.ศ.2520 ได้มีนักวิชาการของสำนักคิดที่เรียกว่า สำนักวัฒนธรรมชุมชน วิพากษ์แนวทางการพัฒนาประเทศว่า พยายามดึงให้สังคมไทยต้องผ่านประสบการณ์ที่ขัดแย้งกับคุณค่าของสังคม โดยสนับสนุนให้คนท้องถิ่นศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง ในฐานะที่เป็นการวิจัยเพื่อสร้างจิตสำนึก ช่วยให้ตระหนักถึงคุณค่าขององค์กรส่วนรวม

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการไทยอีกหลายท่านที่ได้พูดถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในรูปแบบของการผสมกลมกลืนกันของชุมชน ได้แก่ บาทหลวงนิพนธ์ เทียนวิหาร รวมทั้งนักวิชาการอื่นๆ ซึ่งอาจถือได้ว่าท่านเหล่านี้ เป็นผู้นำคนสำคัญที่ทำให้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางในสังคมไทย ถึงแม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะไม่ได้กล่าวถึงคำว่าทุนทางสังคมโดยตรง แต่แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนก็ได้ให้ความสำคัญแก่คน ให้คุณค่า และความสำคัญกับวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ว่าจะมีผลต่อการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน ได้อย่างไร

นักคิดแนววัฒนธรรมชุมชนสำคัญอีกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ประเวศ วะสี (2540) ได้ผนวกแนวความคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนามาเพิ่มเติมในแนวคิดการพัฒนาดังกล่าว โดยได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพุทธเกษตร สังคมสมานภาพ และยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา โดยเน้นสาระสำคัญที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาที่สมบูรณ์ที่จะต้องพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และกระบวนการบริหารจัดการที่มาจากฝ่ายต่างๆ นอกจากนี้ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ ยังได้เสนอให้ประชาชนรวมกลุ่มกัน เป็นกลุ่มย่อย และเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตัวสมาชิกเองในลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

นอกจากนี้ นักวิชาการสำนักแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนยังได้สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมไทย โดยชี้ให้เห็นถึงระบบคิดที่อยู่ในรูปของคุณค่า วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน โดยระบบคิดดังกล่าวได้ส่งผลถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในรูปแบบของความร่วมมือระหว่างกันในการแก้ไขปัญหา ซึ่งส่งผลถึงความเข้มแข็งของชุมชน ที่จะเห็นได้ในรูปของการรวมกลุ่มของประชาชน และการเกิดมีเครือข่ายของชุมชน

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาระดับทุนทางสังคมของบุคคลในชนบทรวมถึงเปรียบเทียบระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม บริเวณที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทุนทางสังคมของบุคคลในหมู่บ้านไร่ใหม่พัฒนา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม บริเวณที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชน

สมมติฐานในการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามเพศ
- สมมติฐานที่ 2 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา
- สมมติฐานที่ 3 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามอาชีพ
- สมมติฐานที่ 4 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามรายได้
- สมมติฐานที่ 5 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามผู้นำ
- สมมติฐานที่ 6 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามสมาชิกของกลุ่ม

สมมติฐานที่ 7 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของบ้านเรือน
สมมติฐานที่ 8 ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ศึกษาวิจัย พื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนชนบท หมู่บ้านไร่ใหม่พัฒนา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ปรากฏการณ์ ตามประเด็นที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและมีกิจกรรมต่าง ๆ
2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากร ทั้งสิ้น 265 ครัวเรือน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เข้าใจถึงระดับและปัจจัยของทุนทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดทุนทางสังคมและดำรงอยู่ได้
2. เป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทุนทางสังคม หมายถึง “ลักษณะหลักทางสังคม” เช่น ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ของสมาชิก ความเชื่อเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและการสร้างเครือข่ายของพลเมือง ซึ่งจะสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพทางสังคม โดยการสนับสนุนให้มีกิจกรรมการประสานงาน (ปฏิสัมพันธ์) ตามความหมายนี้ ทุนทางสังคมจึงเป็นลักษณะหลักของสังคมอย่างน้อย 3 ประการ คือ การมีเครือข่าย การมีปทัสฐานในการแลกเปลี่ยน การมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ชุมชนชนบท หมายถึง กลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน หรือ หมู่บ้าน ที่อยู่ในอาณาเขตเดียวกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมีฐานะและอาชีพคล้ายคลึงกัน ในชีวิตรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญจากในเมือง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ มาประกอบ การศึกษา ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ

1. แนวคิดทุนทางสังคม
2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน
4. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง
5. การเมืองภาคประชาชน
6. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทุนทางสังคม

ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา แนววงวิชาการได้มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทุนทางสังคมอย่างกว้างขวาง หากสืบสาวลงไปยังรากฐานของความคิดนี้ ผู้ที่ได้ศึกษาและอภิปรายอย่างเป็นระบบคนแรก คือ Bourdieu (1989) ซึ่งนิยามทุนทางสังคมว่า เป็นการรวมของทรัพยากร (สถาบัน องค์กร และบุคคล) ทั้งที่เป็นจริงและมีศักยภาพซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายที่มั่นคง มีความสัมพันธ์และยอมรับซึ่งกันและกัน จากนั้นนักคิดที่ได้รับการอ้างอิงกันมากในการศึกษาทุน

นิยมคือ Coleman (1990) ซึ่งนิยามทุนทางสังคมโดยใช้เกณฑ์หน้าที่ (By Function) ว่าเป็น “ความหลากหลายของหน่วยทางสังคมซึ่งมีองค์ประกอบรวม 2 ประการ คือ มิติด้านโครงสร้างสังคม และ มิติด้านการเอื้อหรือหนุนเสริมให้เกิดการกระทำโดยผู้กระทำทั้งจากตัวบุคคลและจากองค์กร”

อย่างไรก็ตามคำนิยามของ Coleman จะมีความคลุมเครือระหว่างสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของทุนทางสังคมกับกลไกที่ทำให้เกิดทุนทางสังคม โดย Coleman ระบุว่า ทุนทางสังคมมีลักษณะคล้ายกับทุนในรูปแบบอื่น ๆ ทุนทางสังคมสร้างผลผลิตภาพ สร้างโอกาสในการทำงาน ให้บรรลุเป้าประสงค์ซึ่งไม่สามารถบรรลุได้หากขาดทุนทางสังคม เช่น กลุ่มที่มีสมาชิกมีความซื่อสัตย์และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ย่อมมีโอกาสทำงานบรรลุความสำเร็จมากกว่ากลุ่มที่ขาดสิ่งเหล่านี้ ขณะที่ Nan Lin (2001) ระบุว่า ทุนทางสังคมเป็นการลงทุนด้านความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งผู้ลงทุนคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

การนำแนวคิดทุนทางสังคมไปสู่การวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม และศึกษาถึงผลลัพธ์ของมัน ซึ่งต่อมาได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวาง และกลายเป็นแนวทางให้กับองค์กรระดับนานาชาตินำไปเผยแพร่คือ งานวิจัยของ Putnam ในงานชื่อ Making Democratic Work : Civic Traditions in Modern Italy ซึ่งได้ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1993 Putnam (1993) ได้นิยามทุนทางสังคมว่า เป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ (Trust) ปทัสถานฐาน (Norms) และเครือข่าย (Networks) ซึ่งสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของสังคม โดยการส่งเสริม เกื้อหนุน การร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน

คำว่า “ทุนทางสังคม” เป็นสิ่งหนึ่งที่หลายฝ่ายพยายามอธิบายและให้ความหมายที่หลากหลาย ทุนทางสังคมเป็นนามธรรม ที่ไม่อาจนับออกมาว่ามีมูลค่าเท่าใด แต่มีความรู้สึกว่ามีอยู่ในสังคมแต่มีมากน้อยต่างกัน และเป็นทุนที่เกี่ยวพันกับความรู้สึกว่า “มีพอ” “มีคุณธรรม” “รู้จักแบ่งปัน” การให้ความหมายของทุนทางสังคมนั้น จึงมีความแตกต่างกันและบริบทที่แตกต่างของผู้ให้ความหมายและประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่ง Fukuyama (1995) นักวิชาการชาวตะวันตกได้กล่าวถึงทุนทางสังคม เป็นเสมือนธรรมชาติพื้นฐานที่มีอยู่ในแต่ละสังคมที่จะก่อให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งได้แก่ ข้อมูลข่าวสาร การไว้วางใจกัน และจารีตที่เกี่ยวกับการพึ่งพิงกัน หรือการต่างตอบแทนกัน

Putnam (1993) กล่าวถึงความหมายทุนทางสังคมว่า เป็นส่วนที่เอื้อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเด็นของความสัมพันธ์กันทางสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจกันและกัน ที่ส่งผลให้เกิดความสะดวกต่อการดำเนินการทางเศรษฐกิจ

Coleman (1994) ได้อธิบายและให้ความหมายทุนทางสังคมว่าเป็นชุดของความสัมพันธ์ระหว่างคน เป็นความสัมพันธ์ที่มีผลมาจากความตั้งใจบนพื้นฐานของความคาดหวังในสิ่งที่ต้องใช้ร่วมกัน เป็นชุดของกรมีค่านิยมร่วมกันและมีสำนึกของความไว้วางใจระหว่างกัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนหรือมากกว่าที่ได้แสดงออกมา และส่งผลดีต่อกิจกรรมที่ได้กระทำในมิติดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าทุนทางสังคมนั้น เป็นโครงสร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลในองค์กร และในทางตรงกันข้ามในที่มีทุนทางสังคมอ่อนแอ ก็จะมีปรากฏการณ์ของความขัดแย้งในค่านิยม และการขาดซึ่งความไว้วางใจระหว่างค่านิยมและความไว้วางใจ

Wehlage (2000) ได้ยกตัวอย่างและอธิบายความหมายเกี่ยวกับทุนทางสังคมภายใต้แนวคิดของ Coleman ว่าโรงเรียนที่ขาดทุนทางสังคมจะเห็นได้จากบุคลากรขาดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม แต่ละคนมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายส่วนตัวที่ปราศจากการคิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ จะเป็นไปอย่างผิวเผินขาดความเต็มใจ ขาดความยึดเหนี่ยวซึ่ง

กันและกันอย่างลึกซึ้ง ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และขาดการแบ่งปันแนวความคิดในสิ่งที่ควรจะมีการดำเนินงานร่วมกันและทุนทางสังคมในมุมมองของวิถีชีวิตในสังคม คือ การมีเครือข่ายสถาบัน นโยบาย จารีต และความสัมพันธ์ที่ทำให้คนทำงานร่วมกันได้ สร้างพลังร่วมกัน และสร้างความภาคีระหว่างกัน

Putnam (1993) ได้เพิ่มเรื่องความไว้วางใจเข้าไปด้วย ซึ่งถือว่าเรื่องความไว้วางใจเป็นสิ่งที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างส่วนย่อย ๆ ของชุมชนเข้าด้วยกัน รวมทั้งการเชื่อมต่อรอยแยกของสังคมเข้าด้วยกันในลักษณะดังกล่าว ทุนทางสังคมจึงเป็นเสมือนสะพานเชื่อมที่จะทำให้เกิดความร่วมมือเพิ่มขึ้นระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายในชุมชน และเป็นการเปิดกว้างสำหรับกลุ่มผลประโยชน์ทั่ว ๆ ไป แต่ทุนทางสังคมก็อาจจะไม่รวมถึงกลุ่มหรือแก๊งค์วัยรุ่นที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจ ทุนทางสังคมจึงมีทั้งเครือข่ายและธรรมเนียมปฏิบัติที่สมาชิกสามารถร่วมมือกันได้มากขึ้น เป็นการกระทำที่มีการคาดหวังภายใต้เป้าหมายทางเศรษฐกิจ รวมทั้งพฤติกรรมที่ค้นหาเป้าหมายของสมาชิกร่วมกัน

จากความหมายของทุนทางสังคมดังกล่าว Putnam หมายถึง เรื่องของค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน และความไว้วางใจระหว่างกัน เช่นเดียวกับ Coleman ก็ได้ให้ความหมายของคำว่าทุนทางสังคมว่า เป็นชุดของความสัมพันธ์ที่อยู่บนความคาดหวังและค่านิยมร่วมกัน รวมทั้งการมีสำนึกในความไว้วางใจระหว่างกันด้วย นอกจากนี้ Coleman ยังได้มองทุนทางสังคมเพิ่มเติมในมิติของวิถีชีวิตในสังคมว่าการมีเครือข่าย สถาบัน นโยบาย และจารีต ซึ่งนอกจากมิติในแง่ของความหมายแล้ว ทั้ง Putnam และ Coleman ยังเสนอมิติในแง่ของระบบ และกระบวนการของทุนทางสังคม โดยชี้ให้เห็นว่าระบบคิดที่อยู่ในรูปของค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน ความไว้วางใจกัน และจารีต จะมีผลต่อความสัมพันธ์ของคน ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดระเบียบเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นชุมชน และเกิดผลดีต่อการดำเนินกิจกรรม

Putnam (2000) ได้พยายามนำเสนอทุนทางสังคมด้วยการเชื่อมโยงมิติในปัจจุบันอนาคต กับมิติในอดีต โดยอธิบายว่าทุนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยความไว้วางใจกัน การต่างตอบแทนหรือการพึ่งพาอาศัยกัน การมีข้อพันธกรณีร่วมกันของประชาชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปแบบของทุนทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นในอดีต และพยายามที่จะนำมาใช้ในปัจจุบันหรืออนาคต ทุนทางสังคมในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นความสัมพันธ์ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างกันของสมาชิกในวัฒนธรรมเดียวกัน เป็นการสร้างความสำนึกในหน้าที่ร่วมกัน และการทำให้รู้สึกปลอดภัยร่วมกันของหมู่สมาชิก นอกจากนี้ Putnam ยังได้สรุปถึง ทฤษฎีทางสังคมที่ทำให้มองเห็นเรื่องของทุนทางสังคมที่มีการสะสมหรือสำรองอยู่ในชุมชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้ชุมชนเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ปัญหาของชุมชนเอง จึงอาจสรุปได้ว่า ทุนทาง

สังคมที่สะสมและดำรงอยู่ในชุมชนจะเป็นตัวช่วยหล่อเลี้ยงสังคม โดยใช้จารีตหรือธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนการพึ่งพาอาศัยกันหรือการต่างตอบแทน และความไว้วางใจกันของคนในสังคม สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันของคนในสังคมที่ลดการเอาเปรียบผู้อื่น ผู้คนในสังคมจะเกิดจากการรวมตัวกัน มีการสร้างสำนึกร่วมกัน มีการเปลี่ยนจากตัวฉันเป็นพวกฉันและทำให้เกิดค่านิยมในเรื่องของประโยชน์ส่วนรวมระหว่างคนในสังคม

Putnam (1993) ได้นิยามทุนทางสังคมว่า เป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่าย (Networks) ซึ่งสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของสังคม โดยการส่งเสริม เกื้อหนุน การร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน

Putnam (2000) ได้แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อถือศรัทธาเป็นกลไกในการเกื้อหนุนให้ระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางการเงินของชาวบ้านดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยยกตัวอย่างระบบการหมุนเงิน (หรือที่เรียกว่า แชร่ในประเทศไทย) ระบบนี้เป็นเครือข่ายทางการเงินแบบไม่เป็นทางการของประชาชนในหลายประเทศ ซึ่งทำให้สมาชิกที่อยู่ในระบบสามารถนำเงินไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ โดยไม่ต้องพึ่งสถาบันการเงินที่เป็นทางการ ความเชื่อถือศรัทธาจึงเปรียบเสมือนทรัพยากรด้านศีลธรรม และเป็นทรัพยากรที่ยิ่งใช้มากก็ยิ่งเพิ่ม แต่หากไม่ใช้ก็จะลดลง ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นกับองค์ประกอบด้านบรรทัดฐาน และเครือข่ายทางสังคมเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ นักวิชาการอื่น ๆ ได้พยายามให้ความหมายทุนทางสังคมในแง่มุมที่กว้างขวางออกไป World Bank (1999, อ้างถึงใน วรวิฑู โรมรัตน์พันธ์ 2547:33) ได้กล่าวถึง ทุนทางสังคมว่า เป็นสถาบัน ความสัมพันธ์ และบรรทัดฐาน จารีต ซึ่งมีลักษณะที่เป็นทั้งคุณภาพและปริมาณของการปฏิสัมพันธ์กันของคนในสังคม ทุนทางสังคมไม่ใช่เกิดได้ในสถาบันทั้งหมดของสังคม แต่มันเป็นลาวที่เชื่อมสถาบันเหล่านั้นเข้าด้วยกัน บรรทัดฐาน จารีต และความสัมพันธ์ในสังคมเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในโครงสร้างของสังคม ซึ่งสามารถทำให้ผู้คนเกิดความร่วมมือเพื่อเป้าหมายที่ปรารถนาสูงสุดนอกจากนั้น ทุนทางสังคมอาจจะถูกมองในลักษณะที่เป็นเจตคติ และคุณค่าที่เกิดจากการดำเนินงานระหว่างคนภายในชุมชนและความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาจากภายนอกชุมชน

นอกจากนี้ World Bank ได้เสนอแตกต่างไปจากความหมายอื่น ๆ คือการมองว่าถึงแม้ว่าบางองค์กรหรือบางสถาบันจะไม่มีทุนทางสังคมเกิดขึ้น แต่ทุนทางสังคมอาจจะมาจากภายนอกองค์กรหรือสถาบันนั้น ๆ และทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ หรือความร่วมมือระหว่างกันขององค์กรหรือสถาบันดังกล่าวได้

Cohen and Prusak (2001, อ้างถึงใน วรวิฑู โรมรัตน์พันธ์ 2547:34) ได้อธิบายว่าทุนทางสังคม ประกอบด้วย สิ่งที่เอื้อให้การติดต่อกันระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็ได้แก่

เรื่องของความไว้วางใจ และความเข้าใจอันดีระหว่างกัน การมีค่านิยมร่วมกัน การมีพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ในรูปของเครือข่ายระหว่างคนหรือระหว่างชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน ความหมายของทุนทางสังคมที่ Cohen and Prusak เห็นเหมือนคนอื่นได้แก่ การมองว่าทุนทางสังคมเป็นระบบและกระบวนการที่ประกอบด้วยระบบคิดอันได้แก่ ความไว้วางใจระหว่างกัน การมีค่านิยมร่วมกัน รวมทั้งความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลถึงการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นว่าทุนทางสังคมประกอบไปด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ทั้งนี้เพราะว่า ความเข้าใจอันดีระหว่างกันนั้น น่าจะเป็นสิ่งที่เกิดได้จากการเรียนรู้ระหว่างบุคคล ในขณะที่ความไว้วางใจระหว่างกัน อาจจะได้ทั้งจากการเรียนรู้และความเชื่อมั่นศรัทธาของบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า มิติที่ Cohen and Prusak ได้นำเสนอ ทำให้สามารถมองได้ว่า ในระบบหรือกระบวนการทุนทางสังคมนั้นระบบคิดของบุคคลหรือองค์กร อาจเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธา หรือเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลก็ได้

Fukuyama (1995) ได้อธิบายทุนทางสังคมว่าเป็นชุดของค่านิยมที่ไม่เป็นทางการ และบรรทัดฐาน จารีตร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน อย่างไรก็ตามการมีค่านิยมและบรรทัดฐาน จารีตร่วมกันก็ไม่ได้หมายความว่า สิ่งเหล่านี้เป็นทุนทางสังคมทั้งหมด เพราะว่าคุณค่าเหล่านั้นอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ได้ ดังนั้น ค่านิยม บรรทัดฐาน และจารีต ที่เป็นทุนทางสังคมนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับศีลธรรมความดีงาม และกล่าวว่าครอบครัวเป็นแหล่งทุนทางสังคมที่สำคัญ และทุนทางสังคมในระดับครอบครัวสามารถสร้างได้ง่ายกว่าในระดับสังคม เพราะในสังคมมีความแตกต่างกันมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติจะมีความไว้วางใจและการตอบแทนกันมากกว่าที่ไม่ใช่ญาติถึงแม้ว่าเครือญาติที่มีความแตกต่างกัน เช่น คนที่แข็งแรงกับคนที่อ่อนแอก็ยังสามารถส่งเสริมให้เกิดทุนทางสังคมได้เช่นกัน ดังนั้น ทุนทางสังคมจึงเป็นทรัพยากรที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในสังคม ทรัพยากรในรูปของทุนทางสังคมได้แก่ ความไว้วางใจกัน บรรทัดฐาน จารีต และความเป็นเครือข่ายที่ได้ปรากฏขึ้น สำหรับในองค์กร กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่วนรวม และแสดงว่ามีทรัพยากรที่อยู่ในรูปของบรรทัดฐาน จารีตในทุนทางสังคมระดับมาก ก็คือการที่คนในสังคมมีการพึ่งพาอาศัยกันหรือต่างตอบแทนกันมาก ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวจะส่งเสริมให้มีการต่อรองการประนีประนอม และกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมความเชื่อและความเห็นที่หลากหลายของประชาชนในกลุ่มและองค์กรมากขึ้น

นอกจากนั้น Fukuyama ได้นำเสนอเพิ่มเติมได้แก่ ค่านิยมที่ไม่เป็นทางการ และความสอดคล้องกับศีลธรรมอันดีงาม ประเด็นดังกล่าวทำให้ความหมายของทุนทางสังคมมีความชัดเจนยิ่งขึ้นว่า จะต้องเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับศีลธรรมอันดีงามเท่านั้น ดังนั้น ถึงแม้ความสัมพันธ์ของสมาชิกจะมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความไว้วางใจกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการมุ่งประโยชน์

ร่วมกัน และเป็นความสัมพันธ์กันอย่างไม่เป็นทางการก็ตาม แต่ถ้าความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับศีลธรรมความดีงาม ก็ไม่น่าจะถือว่าเป็นเรื่องของทุนทางสังคม

ส่วนการมองว่าครอบครัวเป็นแหล่งทุนทางสังคมที่สำคัญ และสามารถสร้างได้ง่ายกว่าระดับสังคมนั้น ได้สะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ใกล้ชิด และค่านิยมความเชื่อเกี่ยวกับการสืบทอดเชื้อสายและเครือญาติ มีส่วนเป็นอย่างมากที่จะทำให้นุคคลเกิดความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไว้วางใจกันหรือต่างตอบแทนกัน ถึงแม้การต่างตอบแทนนั้นจะเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน หรือคนหนึ่งอาจได้รับประโยชน์มากกว่าอีกคนหนึ่งก็ตาม และที่เห็นว่าทุนทางสังคมเป็นทรัพยากรที่อยู่ในรูปของความไว้วางใจกัน บรรทัดฐาน จารีต และความเป็นเครือข่ายที่ปรากฏอยู่ในองค์กรกลุ่มที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมนั้น ทำให้การพิจารณาเรื่องทุนทางสังคมมีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมองว่าสังคมที่มีทุนทางสังคมมากจะต้องมีสถาบันทางสังคมมาก มีกลุ่มหรือองค์กรที่ทำประโยชน์เพื่อสังคมมาก ซึ่งการมองเช่นนี้อาจจะมองในเชิงปริมาณมากเกินไป ดังนั้นการที่จะสรุปว่า สังคมใดมีทุนทางสังคมมาก นอกจากจะมองการมีอยู่ของสถาบันทางสังคมหรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในเชิงปริมาณแล้ว ก็จะต้องพิจารณาในเชิงคุณภาพด้วยว่า สถาบัน กลุ่มหรือองค์กรเหล่านั้นมีทรัพยากรที่อยู่ในรูปของความไว้วางใจกัน บรรทัดฐาน จารีต และความเป็นเครือข่ายมากน้อยเพียงใดประกอบด้วย การศึกษาข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่าทรัพยากรที่เกี่ยวกับจารีต การต่างตอบแทนซึ่งกันและกันจะช่วยให้สมาชิกในสังคมมีการต่อรองกัน หรือประนีประนอมได้ง่ายยิ่งขึ้น และมีการกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมความเชื่อและความเห็นที่หลากหลายของประชาชนได้มากขึ้น สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมที่มีทรัพยากรเกี่ยวกับจารีต การต่างตอบแทนจะมีการคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของประชาชน และจารีตดังกล่าวก็ทำให้ประชาชนมีความขัดแย้งกันน้อยลง เพราะต่างคนต่างก็มีจิตสำนึกในการพึ่งพาอาศัยกันอยู่แล้ว

ดังนั้น ทุนทางสังคม จึงหมายถึงเรื่องของค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน ความไว้วางใจระหว่างกัน และเป็นชุดของความสัมพันธ์ที่อยู่บนความคาดหวังและค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน ความไว้วางใจระหว่างกัน และเป็นชุดของความสัมพันธ์ที่อยู่บนความคาดหวังของค่านิยมร่วมกัน ทุนทางสังคมอาจมองในมิติที่กว้างขึ้น เป็นการมองสังคมที่นอกเหนือจากตัวองค์กร สถาบัน หรือชุมชน ซึ่งการมองทุนทางสังคมในมิติระหว่างองค์กร ระหว่างสถาบัน หรือเครือข่ายชุมชน ที่เป็นเรื่องนอกเหนือจากระบบคิดและวิถีปฏิบัติที่เกิดขึ้นในองค์กร ชุมชน หรือสังคมนั้น ซึ่งหมายความว่าทุนทางสังคมสามารถเกิดจากภายนอกองค์กร ชุมชนสังคมได้ด้วย ทุนทางสังคมอาจหมายถึงความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดได้จากการเรียนรู้ระหว่างบุคคล ในขณะที่ความไว้วางใจระหว่างกัน อาจเกิดได้ทั้งจากการเรียนรู้และความเชื่อมั่นศรัทธาของบุคคล ทำให้

สามารถมองได้ว่าในระบบหรือกระบวนการทุนทางสังคมนั้น ระบบคิดของบุคคลหรือองค์กร อาจเกิดจากความเชื่อ ความศรัทธา หรืออาจเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลก็ได้

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ทุนทางสังคม หมายถึง ค่านิยมที่ไม่เป็นทางการที่มีความสอดคล้องกับศีลธรรมอันดีงามและทำให้เกิดความชัดเจนว่า ถ้าความสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับศีลธรรมความดีงามก็ไม่น่าจะถือว่าเป็นเรื่องของทุนทางสังคม เพราะทุนทางสังคมเน้นความสัมพันธ์ใกล้ชิด และค่านิยมความเชื่อมั่นที่มีส่วนทำให้บุคคลเกิดความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไว้วางใจกัน หรือต่างตอบแทนกัน ในบรรทัดฐานและจารีตประเพณีที่ดีงาม และความเป็นเครือข่ายที่ปรากฏอยู่ในองค์กร กลุ่มที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม

หลังจากวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2540 หน่วยงานที่ทำให้คำว่า ทุนทางสังคม แพร่หลายมากที่สุด ได้แก่ กองทุนเพื่อสังคม มองว่าทุนของชุมชนเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยทุน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านวัฒนธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การหลอมจิตใจหลอมความคิดและการผนึกกำลัง การสร้างทักษะในการจัดการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดจะส่งเสริมให้เกิดความเอื้ออาทรและความสามัคคี ที่ให้คนมีความเสียสละที่จะทำงานร่วมกัน โดยมีกรรวมกำลังความคิด ความรู้ สติปัญญา และความชำนาญที่มีอยู่ในการจัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

อเนก นาคนบุตร (2545,อ้างถึงใน วราวุฒิ โรมรัตนพันธ์ 2547:39) กล่าวถึง ทุนทางสังคม ในลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนว่าไม่ใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่เป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นความมีน้ำใจ เอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ทุนทางสังคม คือพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนชุมชนต่างๆ ให้มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าและทุนทางสังคมให้กับชุมชนตนเองมากขึ้น มีความเท่ากันต่อปัญหา และมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาได้มากขึ้น และท้ายที่สุดสามารถพึ่งพาตนเองได้จริงในระยะยาว

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2542) ได้อธิบายว่า ทุนทางสังคมมีลักษณะเป็นนามธรรม หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชนในท้องถิ่น ความสามัคคีรวมพลังการมีองค์กรมีหน่วยที่จะจัดการจัดระบบต่าง ๆ ในชุมชนมีศิลปวัฒนธรรม มีจุดรวมใจมีศีลธรรม มีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน สิ่งต่างๆเหล่านี้ เรียกว่า ทุนทางสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานในท้องถิ่นและชุมชนให้มีการพัฒนาที่เข้มแข็งจริงจังและยั่งยืน

ประเวศ วะสี (2542) ได้มองว่า ทุนทางสังคมเป็นพลังทางสังคมในการแก้ปัญหาวิกฤติของสังคมได้ โดยให้ความหมายทุนทางสังคมว่า การที่คนมารวมกัน เอาความดีมารวมกัน เอาความรู้มารวมกันเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม

อัมมาร สยามวลา (2544) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมว่า เป็นการให้ทรัพยากรของชุมชน ในการแก้ปัญหาทรัพยากรที่สำคัญ คือ สติปัญญา และความเอื้ออาทรต่อกัน สิ่งเหล่านี้คือทุนทางสังคม โดยนัยนี้ ทุนทางสังคมก็นับเป็นมิติในรูปแบบของทรัพยากรของชุมชน อันประกอบด้วยเรื่อง ค่านิยม ความเอื้ออาทรต่อกัน รวมทั้งเรื่องของสติปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนที่สมควรนำออกมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม

อมรา พงศาพิชญ์ (2545) กล่าวถึง ทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งใน แนวราบและแนวตั้ง ระหว่างบุคคล สถาบัน หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งในรูปปัจเจก กลุ่มและเครือข่าย ทั้งนี้ค่านิยมบรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชนและประชา สังคม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงทุนทางสังคมโดยเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในระบบที่มีค่านิยมใน การตอบแทนบุญคุณซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทน และใช้ประโยชน์ร่วมกัน และได้กล่าวถึงการนำแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมไปใช้กับงานพัฒนาใน ปัจจุบัน

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2541) กล่าวถึง ทุนทางสังคมคือวิถีคิดและระบบความรู้ในการ จัดการวิถีของความเป็นชุมชน เช่น การจัดการทรัพยากร การจัดระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ ร่วมกันในสังคมชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ หรือ มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยวิถีคิดเชิงซ้อนและเกี่ยวข้องกับเรื่องระบบ ความรู้ ภูมิปัญญาอีกทั้งต้องอาศัยกฎเกณฑ์ทางสังคม พร้อมกันนั้นก็ต้องมียุทธศาสตร์ที่เข้ามาทำหน้าที่ จัดการเรื่องนั้นๆ เช่น การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ การจัดการทุน เป็นต้น

นอกจากนี้ทุนทางสังคมเป็นเสมือนทุนเดิมของสังคมไทย ซึ่งเป็นชุดเชื่อมต่อดีในการ นำไปประยุกต์ใช้ ความหมายของเรื่องต่างๆ คือ มิติทางวัฒนธรรม โดยมิติทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ ชุมชนพยายามจะรื้อฟื้นขึ้นมาเพราะมีนัยสำคัญทางสังคม เพื่อประโยชน์ของชุมชน การศึกษาสำนึก ของชุมชนและเครือข่ายของชุมชนที่ต้องสัมพันธ์กันในการดำรงชีวิต และมีก็เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ที่ชุมชนต้องอาศัย ซึ่งเป็นสิ่งที่เตือนให้รู้ว่า ชีวิตเรามีความหมายในแง่ที่เป็นการยืนยันในคุณค่าหรือ กฎเกณฑ์ทางสังคมบางอย่าง เช่น กฎเกณฑ์ข้อห้ามเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรส่วนรวมร่วมกัน ส่วน การระดมทุนทางสังคมที่อยู่บนพื้นฐานทางความคิด และอุดมการณ์ของระบบสวัสดิการใน สังคมไทยนั้น อยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ การต่างตอบแทนกันและหลักการใช้ ประโยชน์ร่วมกัน

ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2542) ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ประชาสังคมกับทุนทาง สังคมว่า ประชาสังคม ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การที่คนมาอยู่ร่วมกันเท่านั้น แต่คนเหล่านั้นต้องมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พุดจาสื่อสารในจุดมุ่งหมายแก่การที่คนมาอยู่ร่วมกันเท่านั้น แต่คนเหล่านั้นต้องมี

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจะทำให้เกิดคุณภาพใหม่ที่แต่ละคนไม่มี ยิ่งมีการปฏิสัมพันธ์ดีก็ยิ่งก่อให้เกิดคุณภาพสูงขึ้น จนทำให้เกิดทุนทางปัญญา ทุนทางสังคมและก่อให้เกิดประชาสังคมขึ้น นั่นคือประชาสังคมที่ดีจะต้องก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การเกิดปัญญา และก่อให้เกิดทุนทางสังคม อาจกล่าวได้ว่า ประชาสังคมเป็นเพียงแค่สื่อ แต่เนื้อหาของมันคือทำให้เกิดปัญญา เกิดทุนทางสังคมที่ทำให้คนฉลาดขึ้นนั่นเอง

นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า ทุนทางสังคม คือ เรื่องที่เกี่ยวกับขนาดหรือความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ในลักษณะของเครือข่ายหรือชุมชน มีทรัพยากรที่สะสมไว้และมีความพร้อมที่จะนำพลังเครือข่าย และทรัพยากรทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเหล่านั้นมาใช้เป็นประโยชน์

ทุนทางสังคมของนักวิชาการไทยได้มีการนำเสนอในมิติที่หลากหลาย เริ่มจากการเสนอว่าทุนของชุมชนเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ความสามัคคี ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่ทำให้คนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีการรวมพลังความคิด ความรู้ สติปัญญา และความชำนาญที่มีอยู่ไปใช้ในการจัดการแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอีกด้วย

ถ้าพิจารณาแล้วจะพบว่า ทุนทางสังคมเป็นเรื่องที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติในแต่ละสังคม เป็นเรื่องของระบบคิดของคนในสังคม ที่จะส่งผลถึงวิถีปฏิบัติในหมู่ประชาชนที่จะสร้างประโยชน์ร่วมกันในด้านต่างๆ ทุนทางสังคมจึงมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ เช่น การลดต้นทุน หรือสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้

การพิจารณาว่า ทุนทางสังคมที่เกิดจากการมีสิ่งเอื้อที่ดีในชุมชนมีหรือไม่ อาจดูได้จากสถิติและตัวเลขต่างๆ อาทิ ตัวเลขที่แสดงให้เห็นว่ามีอัตราการเกิดอาชญากรรมต่ำ การมีสุขภาพดี การมีการศึกษาดี และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า กลุ่มหรือองค์กรที่มีทุนทางสังคมสูงมักจะใช้ทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการทำงาน โดยใช้ทั้งทีมงานและใช้เพื่อทำงานอื่นๆ ด้วยมิติของทุนทางสังคมนั้น อาจพิจารณาได้จากกรณีที่มีคนมารวมกันในที่เดียวกันด้วยความตั้งใจที่จะต่อสู้ร่วมกับคนอื่นๆ ในกิจกรรมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ ในฐานะที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน

ศักยภาพของทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่สามารถสร้างได้จากความสัมพันธ์ระหว่างคน ทุนทางสังคมสามารถละลายสิ่งที่กีดกันระหว่างสถาบันได้ ดังนั้น เมื่อชุมชนมีทุนทางสังคม ชุมชนก็สามารถทำงานให้มีความก้าวหน้าได้ ขึ้นอยู่กับข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม อย่างไรก็ตาม เมื่อคนมีความไว้วางใจผู้อื่น และได้แบ่งปันคุณค่า มีความคาดหวังและเป้าหมายร่วมกัน เพื่อทุกคนจะได้รับผลประโยชน์สูงสุดร่วมกัน

ทุนทางสังคม ได้ถูกยอมรับว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย และถูกนำมาใช้ในมิติที่หลากหลายซึ่งทั้งมิติที่กว้างขวางครอบคลุมในสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้แก่เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และมิติที่เป็นนามธรรมอันได้แก่ เรื่องของวัฒนธรรม ความรู้ สติปัญญา และจิตใจ ทุนทางสังคม อาจมองในมิติของระบบความคิด และวิธีปฏิบัติที่เป็นกระบวนการ ส่วนระบบความสัมพันธ์ของคนที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องของทุนทางสังคมนั้น อาจจะมีความสัมพันธ์ในแนวราบหรือแนวตั้งก็ได้ รวมทั้งความสัมพันธ์จะเป็นระดับปัจเจก กลุ่มองค์กร สถาบัน ชุมชน หรือเครือข่ายก็ได้เช่นกัน การมีอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนอาจจะดูได้จากสถิติตัวเลขที่แสดงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน หรือการเติบโตเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคม มีความเชื่อว่า ทุนทางสังคมสามารถก่อให้เกิดพลัง หรือใช้ขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้

ทุนทางสังคมและทุนของชุมชนหรือทุนสาธารณะ

การให้ความหมายคำว่าทุนทางสังคมยังมีความหลากหลายและมีมิติต่างๆ มากมายเพราะในความหมายที่เฉพาะเจาะจง ทุนทางสังคมเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่บนพื้นฐานของความคาดหวังและค่านิยม วัฒนธรรม จริต ประเพณีร่วมกันมีความไว้วางใจกัน และมีการต่างตอบแทนกัน อย่างไรก็ตาม ทุนทางสังคมในความหมายที่กว้าง อาจมองครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ทั้งที่เป็นระดับปัจเจกชน กลุ่ม องค์กร ชุมชนหรือเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความหมายทุนทางสังคมไปในทิศทางที่เป็นความหมายของทุนชุมชน หรือทุนสาธารณะ อาทิทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม ทุนที่เป็นพลังขับเคลื่อนชุมชน อันได้แก่ พลังแห่งปัญญาหรือความรู้ และพลังแห่งความสามัคคีเหล่านี้เป็นต้น ทุนทางสังคมในความหมายแบบกว้างนี้ จะมุ่งเน้นที่ทรัพยากรหรือทุนประเภทอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หรือสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถสร้างพลังให้แก่ชุมชน หรือทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้ ซึ่งการมองทุนทางสังคมในมิติดังกล่าวนี้ น่าจะได้ประโยชน์และเกิดผลดีแก่สังคมโดยรวม เพราะหากเราสามารถสร้างหรือจัดหาทุนประเภทต่างๆ ที่สามารถทำให้ชุมชนมีพลังและมีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ อย่างจริงจังและยั่งยืน เพียงแต่เราจะสามารถสร้างทุนประเภทต่างๆ ได้อย่างไรหรือจัดหาทุนดังกล่าวได้จากแหล่งใด

ประโยชน์ที่จะมีการจำแนกให้มีความชัดเจนว่าทุนทางสังคมที่สามารถก่อให้เกิดพลังแก่ชุมชน หรือสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้นั้น คืออะไร มีกระบวนการขั้นตอนในการทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคมส่วนรวมได้อย่างไร และอะไรคือทุนอื่นๆที่ไม่ใช่ทุนทางสังคมและทุนเหล่านี้เป็นทุนชุมชน หรือทุนสาธารณะที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดย

ส่วนรวมได้อย่างไรหรือเมื่อใดที่ทุนเหล่านั้นไม่ได้อยู่ในสถานะที่เป็นทุนของชุมชนและไม่สามารถเอื้อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้ได้ง่ายขึ้น อาจจะต้องมีคำอธิบายเกี่ยวกับทุนทางสังคมเพิ่มเติมดังนี้

1. การที่จะกำหนดให้ทุนประเภทต่างๆ อาทิทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทุนที่เป็นวัฒนธรรม ทุนที่เป็นภูมิปัญญาความรู้ ทุนที่เป็นตัวเงิน วัสดุอุปกรณ์ หรือความช่วยเหลือทางวิชาการที่มาจากภายนอกเป็นทุนทางสังคมอาจจะเกิดความสับสนขึ้นได้ในกรณีที่บางครั้งบางพื้นที่ ทุนที่กล่าวมานี้ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนได้อย่างแท้จริง อาทิ มีทรัพยากรป่าไม้แต่ชุมชนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ มีทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความรู้ แต่ชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ไม่ได้ ในลักษณะเช่นนี้ ก็จะทำให้บางคนสงสัยว่าแล้วเมื่อใดที่ทุนเหล่านี้จะเป็นทุนทางสังคม หรือไม่ใช่ทุนทางสังคม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจน หากจะมีการนิยามศัพท์ขึ้นมาเพื่อรองรับกับปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยเพิ่มคำว่า ทุนสาธารณะหรือทุนชุมชนก็อาจจะทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนว่า ทุนทั้งหลายที่ปวงที่เข้ามาสู่ชุมชนสามารถเข้าถึง หรือสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ก็จะต้องถือว่า ทุนนั้นเป็นทุนสาธารณะ หรือทุนของชุมชนแต่หากไม่ใช่ในเงื่อนไขดังกล่าว ทุนเหล่านั้นก็ไม่ใช่ทุนสาธารณะหรือทุนของชุมชน

2. ทุนทางสังคมนั้น ถ้าให้จำกัดอยู่ในความหมายเฉพาะเหมือนเดิม นั่นก็คือ เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ต่างตอบแทนกัน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี และจะต้องเป็นความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรมและความดีงามของสังคมมารองรับด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ทุนทางสังคมจึงเป็นกระบวนการที่จะก่อให้เกิดทุนสาธารณะ หรือทุนของสังคม เพราะหากความสัมพันธ์ของคนเป็นไปด้วยดี คนก็จะสามารถใช้ความสัมพันธ์ระหว่างกันปรับเปลี่ยนเอาทุนต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้ อาทิ เปลี่ยนเอาเงินทุนของแต่ละคนมาเป็นทุนของกลุ่มออมทรัพย์ ที่สามารถให้สมาชิกที่เดือดร้อนกู้ยืมได้ เปลี่ยนเอาป่าธรรมชาติเป็นป่าชุมชนที่สมาชิกทุกคนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์พร้อมๆ กับมีการดูแลรักษาได้ มีการเปลี่ยนเอาแรงงานของแต่ละคนมาเป็นแรงช่วยเหลือกันได้ เปลี่ยนเอาความรู้ความสามารถในตัวมนุษย์แต่ละคนมาเป็นคณะกรรมการชุมชน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนได้

จากแนวคิดสู่เครื่องมือในการพัฒนาสังคม

ในปี พ.ศ. 2542 ธนาคารโลกเริ่มพูดถึงทุนทางสังคมและนำแนวคิดทุนทางสังคมมาใช้ในฐานะรูปแบบของทุนแบบหนึ่งที่เป็นต่อการพัฒนา โดยมุ่งเน้นทุนทางสังคมในรูปของความ

ยึดเหนี่ยวทางสังคม สถาบันทางสังคมและบรรทัดฐาน รวมถึงจารีต ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ทั้งที่เกิดจากคนภายในชุมชนและจากการพัฒนาขององค์กรภายนอก โดยทุนทางสังคมดังกล่าวทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์หรือความร่วมมือระหว่างกันขององค์กร อันจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย แนวคิดทุนทางสังคมได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เมื่อมีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) แนวคิดทุนทางสังคมที่นำมาใช้ในความหมายที่ครอบคลุมและหลากหลายตามแบบมุมมองที่สาม โครงการกองทุนเพื่อสังคมได้พยายามฟื้นฟูทุนทางสังคมที่มีอยู่ และเริ่มสูญหายให้มีการนำกลับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาในระดับชุมชน หลังจากนั้น คำว่า “ทุนทางสังคม” ก็ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่สร้างทุนทางสังคมของสังคมชนบท

จากแนวความคิดทุนทางสังคมดังกล่าว เมื่อนำมาวิเคราะห์สังคมชนบทไทย เราจะพบว่า มีทุนทางสังคมจำนวนมากทั้งในความหมายของมุมมองแรก (ความสัมพันธ์ทางสังคม) และมุมมองที่สอง (วัฒนธรรม) โดยมีปัจจัยที่สร้างทุนทางสังคมหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น

1. ภูมิประเทศ ระบบนิเวศวิทยาและทรัพยากรธรรมชาติ จากความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน เช่น ชุมชนที่อยู่ริมทะเลจะนำเกลือไปแลกชุมชนที่ทำนา ชุมชนที่อยู่ในป่าหรือพื้นที่สูงก็นำหน่อไม้ ของป่า ไปแลกเปลี่ยนข้าวของเครื่องใช้กับชุมชนอื่น ๆ นำไปสู่การเกิดกลุ่มที่ทำหน้าที่จัดการ และทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนจนกลายเป็นเครือข่ายในขณะเดียวกัน ชุมชนที่อยู่ริมทะเลและชุมชนในป่าก็จะมี ความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป โดยมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและระบบนิเวศวิทยา เช่น มีความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ ป่า ภูเขา ทะเล ต้นไม้ เป็นต้น ความเชื่อดังกล่าวเป็นที่มาของจารีตและประเพณีของชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการควบคุมการใช้และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยเป็นทั้งบ่อเกิดและตัวต่อยอดให้คนในสังคมเคารพกฎกติการ่วมกัน

2. ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัวอยู่ในละแวกใกล้เคียงกัน ทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มข้นกว่าชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว เนื่องจากมีโอกาสติดต่อสื่อสาร พบปะสังสรรค์และช่วยเหลือซึ่งกันและกันบ่อยกว่า ทำให้มีโอกาสเกิดความผูกพันกันสูงกว่าและมักนำไปสู่ทุนทางสังคมที่เข้มแข็งกว่า

3. ระบบเครือญาติ เป็นฐานให้เกิดความผูกพัน มีการช่วยเหลือกันและกันในด้านต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือในการผลิต การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านกำนัน การจัดงานบุญประเพณี เป็นต้น ทั้งยังอาจเป็นฐานของวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นบางอย่าง เช่น ประเพณีการนับถือหรือไหว้บรรพบุรุษใน

สายตระกูลเดียวกัน ในชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเครือญาติสูง ที่มีนามสกุลเพียงไม่กี่นามสกุล หรือไม่มีตระกูลชุมชนนั้นก็มักจะมีทุนทางสังคมสูงตามไปด้วย

4. ปัญหาและวิกฤตของชุมชน เมื่อสังคมเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น เช่น เกิดการขาดแคลนแรงงานความอดอยากยากจน หรือภัยธรรมชาติ ชุมชนจะพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวจนนำไปสู่การเกิดรวมกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอาจพัฒนาไปเป็นจารีตและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้ เช่น วัฒนธรรมการลงแขกที่สร้างขึ้นมาเพื่อแก้ไขการขาดแคลนแรงงานในการทำไร่ทำนา หรือธนาคารข้าว ซึ่งเป็นโครงการที่ชุมชนสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาค่าครองชีพ โดยเฉพาะการไม่มีข้าวกิน โดยชาวบ้านจะรวมตัวกันและนำข้าวที่ผลิตได้มารวมกันเพื่อให้เพื่อนบ้านที่ยากจนสามารถยืมข้าวไปกินได้แทนที่จะไปกู้ยืมจากพ่อค้า โดยคนที่นำข้าวมารวมเป็นต้นทุนของธนาคารนั้นก็ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนตามสมควรธนาคารข้าวจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดกลุ่มทางสังคม และทำให้ชุมชนฟื้นฟูวัฒนธรรมการแบ่งปันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

นอกจากนั้น ทุนทางสังคมยังอาจเอื้อต่อกันเองและเสริมความเข้มแข็งให้กันและกัน เช่น ศาสนา ความเชื่อและประเพณี เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเป็นต้นเหตุให้สมาชิกในสังคมมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่จะทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเช่น ทำบายศรี ส่วนกลุ่มหนุ่มสาวจะมีหน้าที่เตรียมสถานที่ ทำบั้งไฟ เป็นต้น ด้วยเหตุที่ทุนทางสังคมสามารถมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเช่นนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่ธนาคารโลกจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ในฐานะรูปแบบของทุนแบบหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนา

ความเชื่อมโยงทุนทางสังคมเพื่อปรับสมดุลการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

1. ทุนทางสังคมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน และนำไปสู่การสร้างสมดุลของการพัฒนาประเทศจะต้องเป็นเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันระหว่างเศรษฐกิจระดับชุมชน จนถึงเศรษฐกิจระดับมหภาค โดยทุนทางสังคมมีส่วนสำคัญในการหนุนเสริมทุนทางเศรษฐกิจเพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการ ดังนี้

1.1 การพัฒนาคุณภาพคน ทั้งความรู้คู่คุณธรรมเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานเป็นการเพิ่มผลิตภาพของกำลังแรงงาน ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิตในเชิงปริมาณและคุณภาพ และส่งผลดีต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การ

พัฒนาทางด้านจิตใจ ให้เป็นคนมีวินัย มีความรักและมุ่งมั่นในประโยชน์ขององค์กร มุ่งมั่นทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นจะหนุนเสริมประสิทธิภาพในการผลิต ลดความขัดแย้งภายใน องค์กร นำไปสู่ความมั่นคงขององค์กรในระยะยาว ขณะที่การสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมให้กับคนไทยจะมีส่วนลดค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมาก และส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจในภาพรวม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ที่แต่ละปีรัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและปราบปรามเป็นจำนวนมาก ในปี 2548 งบประมาณรายจ่ายในแผนงานป้องกันและควบคุมอาชญากรรมมีจำนวนสูงถึง 36,698 ล้านบาท ปัญหาอุบัติเหตุจราจรที่สาเหตุหนึ่งเกิดจากคนไม่เคารพกฎระเบียบสร้างความสูญเสียให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน ในปี 2547 มูลค่าทรัพย์สินที่เสียหายจากอุบัติเหตุจราจร ที่เป็นสาเหตุหนึ่งเกิดจากคนไม่เคารพกฎระเบียบสร้างความสูญเสียให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน ในปี 2547 มูลค่าทรัพย์สินที่เสียหายจากอุบัติเหตุจราจรทางบกสูงถึง 1,990 ล้านบาท เป็นต้น

1.2 การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าและบริการและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การพัฒนาให้สถาบันทางสังคมมีบทบาทเป็นทุนทางสังคมจะเกิดประโยชน์อย่างมาก อาทิ ธุรกิจที่เป็นบริษัทภิบาล มีการบริหารจัดการธุรกิจที่เป็นธรรม โปร่งใสผู้มีอำนาจบริหารและอำนาจในการตัดสินใจมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และผลของการกระทำของตนต่อผู้มีส่วนได้เสีย เป็นเครื่องมือตรวจสอบการทำงานขององค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น การดูแลพนักงานของบริษัทให้มีความมั่นคงทั้งในเรื่องสวัสดิการและการพัฒนาตนเอง เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ลดข้อขัดแย้งภายในบริษัทเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจ เนื่องจากเกิดรูปแบบกิจการที่ได้มาตรฐานสากลอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ในหลายประเทศได้กำหนดมาตรฐานเรื่องบริษัทภิบาล เช่น มาตรฐานแรงงาน มาตรฐานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมไว้ชัดเจน ในเงื่อนไขการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

1.3 การนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเสริมสร้างการค้าและการผลิตสินค้าและบริการ โดยผสมผสานไว้ในการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการทั้งในและนอกประเทศ ขณะที่เกิดกระแสความนิยมวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้มีการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและระดับชาติเชื่อมโยงสู่สากล อาทิ ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยทั้งการนวดและสปาที่ใช้สมุนไพร นอกจากนี้ การใช้คุณลักษณะที่ดีเป็นเอกลักษณ์ไทย เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใส ความเอื้ออาทร ความมีน้ำใจไมตรี ซึ่งเป็นหัวใจของการบริการและถือเป็นสมรรถนะ/ ค่านิยมร่วมของประเทศ สามารถใช้เชื่อมโยงกับธุรกิจบริการด้านการโรงแรม ท่องเที่ยว ภัตตาคาร สุขภาพ และเป็นปัจจัยสำคัญ

อย่างหนึ่งในการตัดสินใจของนักลงทุนต่างชาติ ที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย รวมทั้งนำมาใช้ในการเจรจาต่อรองทางการค้าในเวทีระหว่างประเทศ

2. ทูตทางสังคมกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วเพราะมีการใช้อย่างฟุ่มเฟือย และถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง การอนุรักษ์ ฟื้นฟู ให้คงอยู่ต่อไปต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การใช้ทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นำมาพิจารณาได้ ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการใช่วิธีพื้นบ้านที่สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ และวิถีชีวิตในท้องถิ่นมาดูแลรักษาให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพเดิมหรือสมบูรณ์ขึ้น เช่น การทำฝายแม้ว สืบชะตาถ้ำน้ำ การเคาะพื้ปู้ตา ขณะเดียวกันก็เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมให้สืบทอดต่อไป และสามารถนำความรู้สมัยใหม่มาผสมผสานเพื่อให้การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทำได้ถูกต้องตามหลักวิชาการสมัยใหม่อย่างสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสภาพธรรมชาติ

2.2 การรวมกลุ่มของคนในชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิตของคนในชนบทและธรรมชาติต่างพึ่งพาซึ่งกันและกันมาช้านาน การทำมาหากินของชาวชนบทที่หาของป่า จับสัตว์ เช่น ปลามาเป็นอาหารหรือนำมาขายเพื่อความอยู่ มีวัฒนธรรมที่ถึงความสำคัญและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า จึงเกิดการรวมตัวกันที่จะร่วมคิด ร่วมดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนให้อยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งอาหาร แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เชิงธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ รวมทั้งรักษาระบบนิเวศน์ให้สมดุล

2.3 สถาบันทางสังคมต่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะภาคธุรกิจเอกชนที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม การปลูกป่า การมีกระบวนการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งนำประเด็นผลกระทบของกระบวนการผลิต ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขสำคัญทางการค้า จึงทำให้การรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญทางการค้า จึงทำให้การรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหน้าที่ของธุรกิจเอกชนที่ต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง ส่วนสถาบันชุมชนและสถาบันศาสนาก็มีบทบาทเช่นกันในการดูแลและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนหลายแห่งปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ขณะที่วัดจำนวนมากมีแหล่งเรียนรู้เชิงธรรมชาติ เช่น การปลูกป่าในพื้นที่ของวัดและใช้เป็นที่ปฏิบัติธรรมสำหรับผู้มีจิตใจใฝ่ธรรมะ

3. ทูทางสังคมกับการพัฒนาสังคม

การพัฒนาประเทศแบบทุนนิยม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในภายนอกประเทศส่งผลกระทบต่อสังคมไทย โดยทำให้คุณค่าทางสังคมที่ดั้งมลดน้อยลง เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม มีการดำรงชีวิตบนพื้นฐานที่ขาดความพอเหมาะพอควร ตลอดจนสถาบันครอบครัวมีแนวโน้มอ่อนแอลง ดังนั้น ทูทางสังคมของไทยทั้งที่เป็นคุณลักษณะของคนไทย เช่น ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ระบบความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ ระบบคุณค่าที่ดั้งมวัฒนธรรม รวมทั้งบทบาทของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนี้

3.1 การใช้คุณค่าที่ดีในสังคมไทยบรรเทาปัญหาสังคม ที่สังสมทวิความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น คนไทยมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนในการใช้ชีวิตที่มุ่งสู่ความสุขแบบฉาบฉวย มีความว้าเหว่ ขาดที่พึ่งทางใจ ส่งผลให้หันไปใช้ยาเสพติดเป็นทางออก ขณะที่การบริโภคเน้นวัตถุนิยม เลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ เกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มัวเมาในอบายมุข ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ส่วนในเรื่องเพศก็นิยมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรนำไปสู่การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ และการเบี่ยงเบนทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ดังนั้น การใช้สัมพันธภาพของคนทุกเพศและวัย โดยเฉพาะในระดับครอบครัวเป็นแนวทางหลักที่จะสามารถเสริมสร้างความอบอุ่น ความเอื้ออาทร ความรักที่มีต่อกัน และกันให้เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับทุกคน ลดความรุนแรงและบรรเทาปัญหาสังคมลงได้

3.2 การเปิดกว้างและยอมรับซึ่งกันและกันและกันมีส่วนร่วมในการลดความขัดแย้งในสังคม การยอมรับความแตกต่างของวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมไทย ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นทูทางสังคมที่เสริมสร้างให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติฉะเคียวกันการกำหนดกติกาของการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับมีการยึดถือและปฏิบัติตามยาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมในชุมชนเป็นการป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การเสียสละของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เป็นต้น

3.3 ทูทางสังคมเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งได้ สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันให้บางชุมชนต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอกมาก เพราะความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ มีการพึ่งพาอาศัยกันน้อยแต่ในชุมชนที่มีระบบความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความผูกพัน มีลักษณะการทำมาหากินที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและระบบนิเวศน์ สามารถสร้างธุรกิจภายในชุมชนโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเกิดการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภายนอกชุมชนได้ เกิดความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

“เศรษฐกิจพอเพียง” หลัก 5 ประการ

คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติแก่ประชาชน โดยยึดหลัก “ทางสายกลาง” ท่ามกลางมรสุมเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายสรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

1. ความพอเพียง คือ รู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอกิน พอใช้ ประหยัด และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผลและพิจารณาด้วยความรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
4. การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต
5. การมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

"เศรษฐกิจพอเพียง" สมดุลแห่งชีวิต

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระราชทานให้คนไทยใช้เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดสมดุลในชีวิต ในครอบครัว ในโรงเรียน ในประเทศชาติ โดยตั้งสมมุติฐานว่าทุกสิ่งอนิจจัง ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลง ทั้งปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงมาจากนอกประเทศกับในประเทศ นอกโรงเรียนกับในโรงเรียน นอกครอบครัวกับในครอบครัว แล้วทรงชี้ว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบ 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และทางวัฒนธรรม

ผลกระทบทางวัตถุ อาจจะหมายถึง ทางเศรษฐกิจทางการเงินก็ได้ ส่วนผลกระทบทางสังคม ให้นึกถึงความเข้มแข็งของโรงเรียนท่านที่ไม่มีเด็กติดยาเสพติดเลย หมายถึงโรงเรียนที่มีคุณภาพ สังคมของโรงเรียนเข้มแข็งหรือพูดถึงครอบครัวครูที่ไม่มีหนี้เลย ก็หมายถึง ว่าสังคมครอบครัวเข้มแข็ง ส่วนผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน คือ เรื่องความสะอาด ความมีวินัย เช่น การรักษาต้นไม้ การปลูกต้นไม้ให้เด็กได้ร่วมในโรงเรียน ห้องส้วมสะอาด ขณะที่ผลกระทบทางวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมจากนอกประเทศที่จะเข้ามาทำลายวัฒนธรรมไทย จึงต้องรักษาวัฒนธรรมของเราให้เข้มแข็ง

หลักพิจารณาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา
2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตน ได้ในทุก ระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นเช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานกล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติเงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ประมวลคำในพระบรมราโชวาท

พอเพียงอันนี้เคยบอกไว้ว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 5 ธันวาคม 2540)

คนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียงเสียทีเดียว ไม่หุรหุรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้ (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: ๕ ธันวาคม ๒๕๔๐)

เศรษฐกิจแบบค้าขาย ภาษาฝรั่งเขาเรียกว่า “Trade Economy” ไม่ใช่ “แบบพอเพียง” ซึ่งฝรั่งเรียก “Self Sufficient Economy” คือเศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง เราก็อยู่ได้ ไม่ต้องเดือดร้อน (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 5 ธันวาคม 2540)

3. แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

เมื่อมนุษย์มีการตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ มนุษย์จะพัฒนาวิถีปฏิบัติของตนขึ้นให้ทุกคนยอมรับและมีการถ่ายทอดหรือวิธีปฏิบัติที่ว่า วัฒนธรรม ซึ่งมีทั้งระดับกว้างและแคบ เช่น กลุ่มคนชุมชนสิ่งมีชีวิตมีการดำรงเผ่าพันธุ์ของตนด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์ให้สมาชิกใหม่ ดังเช่นเสื่อสอนลูกให้ล่าเหยื่อ นกสอนลูกให้บินหาอาหาร แต่มนุษย์มีการดำรงเผ่าพันธุ์ที่สลับซับซ้อนกว่าสัตว์มาก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์มิได้เป็นไปตามธรรมชาติล้วน ๆ แต่เกิดขึ้นจากการกำหนดขึ้นของมนุษย์เพื่อประโยชน์คือช่วยส่งเสริมวิถีทำมาหากินการสร้างความสุขแก่หมู่คณะและการรักษาหมู่คณะให้ปลอดภัย ความรู้และประสบการณ์ที่มนุษย์ถ่ายทอดให้แก่กันและกันนี้ แบ่งเป็นด้านที่เกี่ยวกับความรู้ ความชำนาญในการทำมาหาเลี้ยงชีพ และด้านที่เป็นอุดมการณ์หรือวัฒนธรรม

หากให้คำนิยาม “วัฒนธรรม” ว่าเป็นปฏิกริยาการตอบสนองของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ที่พยายามแก้ไขปัญหของตน การตอบสนองที่ได้รับผลสำเร็จก็จะถูกเก็บรักษาไว้ ทั้งในรูปแบบของแนวความคิดและแนวปฏิบัติ รวมทั้งมีกระบวนการสืบทอดในรูปแบบการตอบสนอง

อันยืนยาวต่อไปในชั้นลูกหลาน ในระดับของแนวคิดชาวบ้านได้สร้างผลึกทางความคิดที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายเอาไว้ว่า “พริกอยู่บ้านเหนือ เกลืออยู่บ้านใต้” “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” เป็นส่วนในภาคปฏิบัติ ได้มีการสร้างธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมหลายอย่างเพื่อเป็นเงื่อนไขให้เกิดโอกาสที่จะได้พบปะกัน รู้จักหน้ากัน รู้ทุกข์รู้สุขและข่าวคราวของกันและกัน รวมทั้งการสืบทอดคนรุ่นใหม่ให้ดำรงรักษาเครือข่ายเอาไว้ด้วย เช่น การแข่งเรือ การทำบุญพระเวส การแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ประเพณีดังกล่าวเป็นโอกาสให้เราได้มีการตรวจสอบว่า เครือข่ายของเรายังอยู่ในสถานที่พร้อมจะทำงานกันหรือไม่ เช่น เวลาว่างงานศพจะเป็นโอกาสที่จะระดมคนทั้งชุมชนรวมทั้งญาติมิตรที่อยู่ห่างไกลให้มาพร้อมหน้าพร้อมตากัน วัฒนธรรมของชุมชนชนบทก่อตัวขึ้นจากการต่อสู้เพื่อให้ทุกคนมีอยู่มีกิน และจากการที่ต้องอยู่ร่วมกันสัมพันธ์กันเป็นสังคมชุมชน การต่อสู้เพื่อการมีอยู่มีกิน จึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการผลิตแบบกสิกรรม เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เกิดการจัดระบบความสัมพันธ์กับธรรมชาติประกอบกับความต้องการเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ความเป็นมาและเป็นไปของจักรวาลโลกและชีวิต พัฒนาขึ้นเป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อ เกิดระบบคุณค่าและเกิดการรับศาสนาเข้ามาในชุมชนพร้อมกับพิธีกรรมที่จำทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน เกิดเป็นจารีตประเพณี ระบบกฎหมายและพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นแนวทางให้สมาชิกในชุมชนทั้งรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไป ได้ยึดถือปฏิบัติและสั่งสมจนกลายเป็นผลึกทางความคิด

บุญเทียม ทองประสาน (2542) ได้กล่าวว่า ในระบบการทางวัฒนธรรมนั้นเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคม ชุมชนก็จะมี การปรับหรือสร้างอุดมการณ์ใหม่อยู่เสมอ ซึ่งการปรับหรือการสร้างใหม่นี้อาจออกมาในรูปของการปรับทั้งหมด หรือปรับบางส่วนต่อต้านหรือปฏิเสธและรับแต่รูปแบบแต่ไม่รับเนื้อหา

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

4. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

ในประเทศไทยมีการนำแนวคิดชุมชนเข้มแข็งมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 แต่ไม่เป็นที่สนใจมากนัก เพราะสังคมไทยแตกต่างจากสังคมตะวันตกที่ผ่านการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของชนชั้นกลาง ซึ่งมีการเรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ คริสต์ศตวรรษที่ 18 การขยายตัวภาคประชาชนของสังคมตะวันตก ทำให้สัมพันธภาพอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชนเป็นไปในรูปแบบการมีส่วนร่วม รัฐของชาวตะวันตกไม่ได้มีบทบาทนำสังคม ขณะที่รัฐไทยควบคุมพื้นที่ทางสังคมค่อนข้างเบ็ดเสร็จมาตั้งแต่ปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยรัฐบาลพลเรือน แล้วเปลี่ยนมาเป็นรัฐบาลทหาร จนถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2504 ไม่มีพื้นที่ของประชาชน ฐานะประชาชนที่ผ่านมาก็คือเป็นราษฎรภายใต้ระบบอุปถัมภ์ จากการเรียกร้อง

ประชาธิปไตยในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ถือเป็นกาเนิดขึ้นของการเมืองสาธารณะหรือประชาสังคม จากจุดนี้ก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรที่ทำกิจกรรมสาธารณะจำนวนมากทั้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม แต่รัฐบาลก็ยังคงบทบาทหลักในการควบคุมการเมืองและประชาสังคมโดยอาศัยกลไกของรัฐผ่านสถาบันครอบครัว ชุมชน โรงเรียน วัด สถานที่ทำงาน และสื่อมวลชน ขณะเดียวกัน ขบวนการประชาสังคมซึ่งประกอบด้วยองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และชาวบ้านในชนบทได้ ผลักดันกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาที่มุ่งเป้าในการพึ่งตนเองในแนววัฒนธรรมชุมชนหรือ ชุมชนเข้มแข็งมีการต่อสู้ให้รัฐปรับเปลี่ยน โครงสร้างการกระจายอำนาจการยอมรับสิทธิชุมชนการ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาซึ่งพ้องกับสถานการณ์ปัญหาการพัฒนาที่รัฐร่วมกับทุนนิยม รุกแย่งชิงทรัพยากรจากท้องถิ่นรุนแรงขึ้นเกิดขบวนการต่อสู้ปกป้องสิทธิชุมชนของประชาสังคม เช่น การเคลื่อนไหวคัดค้านสัมปทานป่าไม้ คัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ขอจัดการทรัพยากร ป่าชุมชน ขบวนการแม่มูลขี้ยี่น เป็นต้น ด้วยแรงบีบของรัฐและทุนทำให้ภาคประชาสังคมเติบโต ขึ้นแต่เป็นการเติบโตจากฐานชนบทไม่ได้มาจากฐานชนชั้นกลางแบบสังคมตะวันตก (บุญนาท, 2543:59-60)

ในเรื่องของแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง มีผู้ให้คำเรียกหลายอย่างอาทิ ประชาสังคม ชุมชน เข้มแข็ง อารยะสังคม และสังคมพลเมือง ขณะเดียวกันก็มีผู้ให้นิยาม ชุมชนเข้มแข็งแตกต่างกันตาม บริบททางสังคม ดังนี้

ชูชัย สุภวาศ์ (2540:24) ได้กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็น วิถีพฤติกรรมหรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนและยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ธุรกิจ เอกชนหรือประชาชนในลักษณะที่เป็นห้างหุ้นส่วน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา หรือกระทำการบางอย่าง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความรักความสามัคคี และเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการ โดยมี การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ภายใต้ โครงสร้างของรัฐ ประกอบด้วย ภาครัฐหรือราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม

ประเวศ วะสี (2540:27) ได้กล่าวว่า การมุ่งเกื้อหนุนให้ภาคสังคมหรือภาคประชาชน เข้มแข็งและเกิดคุณภาพทางสังคม ทั้งนี้ต้องพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน ดังนั้น ความหมายของประชาสังคมในที่นี้ คือการที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ อุดมคติและ ความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน เอื้ออาทรต่อกัน มีความ รักมิตรภาพ และเรียนรู้กันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างตลอดจนมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม ซึ่งประชาสังคมที่เข้มแข็งจะต้องมีรากฐานที่เกิดจากการมีชุมชนที่หลากหลายและเข้มแข็ง ทั้งนี้

จะต้องผ่านกระบวนการร่วมกันของคนในสังคมชุมชน ทั้งในแนวคิดอันหมายถึงโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ และแนวนอนอันหมายถึงพันธมิตรเพื่อน เครือข่ายเข้าหากัน

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2541:3) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง สังคมที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กรกลไก กระบวนการและกิจกรรมหลากหลายของประชาชนที่จัดขึ้น

กฤษฎา บุญชัย (2542:24-25) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่า หมายถึง พื้นที่ที่การเมืองสาธารณะของประชาชนที่กำเนิดจากคนชั้นกลาง และขยายไปสู่กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่สนใจเข้าร่วมในพื้นที่การเมืองสาธารณะนี้ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการสร้างพื้นที่การเมืองสาธารณะของประชาชนโดยตรงซึ่งไม่ตกอยู่ภายใต้พื้นที่การเมืองของรัฐ หรือพื้นที่ทางเศรษฐกิจของทุน นอกจากนี้ยังเป็นการเคลื่อนไหวต่อสู้ของภาคประชาชน เป็นกลุ่มปฏิบัติการ ที่กลุ่มต่างๆ ร่วมมือกันต่อสู้กับกลุ่มอื่นหรือรัฐ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ไปตามอุดมการณ์ที่ยึดถือมากกว่าจะคำนึงถึงผลประโยชน์เพียงอย่างเดียวเนื่องจากรัฐไม่สามารถจัดการกับปัญหาของสังคมได้ แม้รัฐจะกระจายอำนาจมากขึ้นก็ตาม แต่รัฐยังพยายามรักษาสถานภาพการครอบงำโดยรวมศูนย์อำนาจเอาไว้ทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนหรือประชาชนกับประชาชนรุนแรงขึ้น ทำให้กระบวนการทางสังคมหันมาสนใจพื้นที่ของประชาสังคมมากขึ้น ความเข้มแข็งของประชาสังคม ขึ้นอยู่กับกระบวนการที่เข้มแข็ง กว้างขวางหลากหลายมากขึ้น

อนุก เหล่าธรรมทัศน์ (2542:2) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่า เป็นความผูกพันของผู้คนที่หลากหลายบนฐานของความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม ด้วยสำนึกของความเป็ผลเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงเครือข่ายกลุ่ม ชุมชน สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐกับปัจเจกชน โดยมีจุดเน้นที่ไม่ยอมให้รัฐครอบงำ แม้จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐและร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถขึ้นมา กำกับ และคัดค้านรัฐได้พอสมควร รวมทั้งไม่นิยมลัทธิปัจเจกชนแบบสุดขั้วที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หากสนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มและรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องประโยชน์เฉพาะกลุ่ม

ธีรยุทธ บุญมี (2547:1-22) ได้กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การคานอำนาจระหว่างรัฐกับสังคม รัฐกับกิจกรรมการรวมกลุ่ม และการแสดงความคิดเห็นของสังคม ซึ่งหมายถึง สังคมที่สมาชิกมีความกระตือรือร้น เอาการเอางาน ตกเถียงร่วมกันในประเด็นร่วมกันของสังคม ในสิ่ง ที่เป็นผลประโยชน์โดยรวมของภาคสาธารณะหรือของส่วนรวม อันมีหน่วยหรือองค์กรรวมทางสังคมอยู่หน่วยหนึ่งซึ่งมีลักษณะมั่นคง ถาวร ดำรงเป็นพื้นฐาน ในหน่วยของสังคมการเมืองจะมีพื้นที่เปิดเวที โอกาสร่วมกันอยู่หนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งประเภท ซึ่งจะเป็นที่ที่ฝ่ายต่างๆ

ในหน่วยหรือองค์กร ได้พบปะสนทนาหรือสื่อสารกันทั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ความต้องการ หรือบรรลุการประนีประนอม เพื่อผลประโยชน์โดยรวมของหน่วยหรือองค์กรนั้นไม่ว่าจะเป็นในระดับชุมชนจังหวัด ประเทศ หรือประชาคมโลก

จากความหมายขอประชาสังคมตามทฤษฎีของนักวิชาการ ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง สังคมที่ประชาชนเป็นใหญ่ หรือเป็นสังคมของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน กล่าวคือ เป็นสังคมที่สมาชิกของสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการเคลื่อนไหวดำเนินกิจกรรมในรูปแบบการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ทั้งนี้โดยมุ่งประโยชน์ของสมาชิกในสังคมนั้นๆเป็นสำคัญ

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง จากการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่าจะต้องประกอบด้วย บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม มีเป้าหมายร่วมกัน และยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ความเข้มแข็งของชุมชนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ

1. ความสามัคคีและการให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน
2. ผลงานและการดำเนินงานของชุมชน
3. วิธีการบริหารชุมชน
4. ความสามารถและความมีพลังในการแก้ปัญหา
5. แนวทางการพัฒนาชุมชน หรือการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ขั้นตอนที่ 1. การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กร ชุมชนจะเข้มแข็งไม่ได้หากผู้นำในชุมชนและประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นปัญหา

การพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการ การจัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้และ
 ขาดการพัฒนาวิสัยทัศน์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือการเตรียมคนจึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญใน
 ความสำเร็จของการพัฒนาในระดับชุมชน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าหากดำเนินการได้
 อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้ โครงการที่ดำเนินการในชุมชนประสบความสำเร็จสูง โดยผู้นำ
 หรือแกนนำที่ประสบความสำเร็จและมักจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่
 มีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล และนำเสนอทางเลือกในการ
 พัฒนาได้
2. มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ไขทั้งในระยะสั้น ระยะยาว
 ครอบคลุมด้าน และบูรณาการสู่การปฏิบัติได้
3. มีความสามารถในการจดจำ ใฝ่รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ที่
4. มีความสามารถในการบริหารจัดการ และการประสานงานกับผู้อื่น
5. เป็นผู้มีความตั้งใจจริง แสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม
6. สามารถพูดชักจูงคนอื่นได้ นำเสนอทางเลือกและวิสัยทัศน์ให้แก่สังคมได้
7. มีความเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจธรรม และทำทันสถานการณ์ภายนอกชุมชน
8. มีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควบคุมตนเองและยอมรับการ
 วิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม
9. ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน
10. มีอุดมการณ์ เชื้อมั่นและยึดมั่นในหลักการ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก

เพื่อดำเนินกิจกรรม การกำหนดและวางกรอบประเด็นปัญหาโดยชุมชนเป็นกิจกรรมที่
 ต่อเนื่องเชื่อมโยงไปกับการพัฒนาทางเลือก ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งนี้เพราะการ
 พัฒนาทางเลือกร่วมกันย่อมนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แต่การที่จะทำให้อันทั้งสองกิจกรรม
 เป็นไปได้โดยปราศจากความขัดแย้งนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงต้องมีการดำเนินการโดย
 ผ่านกระบวนการที่สำคัญ

1. กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน
2. การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมของชุมชน

กิจกรรมสาธารณะของชุมชน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลายกรณี เช่นกรณีปัญหา กรณี
 ความสนใจ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือเกิดจากความสนใจและการมีเป้าหมายร่วมกันของชุมชน

ทำให้มีการรวมพลัง มีการสนทนอย่างพินิจพิเคราะห์ ริเริ่มกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ มีการจัดการร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวราบเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน

ลักษณะความร่วมมือในการดำเนินการกิจกรรมสาธารณะของชุมชน จึงเป็นลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นพหุภาคี

5. การเมืองภาคประชาชน

การเมืองภาคประชาชนมีความหมายกว้างขวาง และมากกว่าการเมืองแบบเลือกตั้ง ที่เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพราะ (1) เป็นการใช้อำนาจของประชาชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ (2) เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง ของประชาชน (3) เป็นเรื่องของกระบวนการทั้งระบบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ ซึ่งทำให้เป็นการยกระดับความคิดประชาธิปไตย และเป็นการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีคุณภาพ และจะทำให้สังคมมีคุณภาพตามมา อันจะเป็นการเสริมฐานะและบทบาทของประชาธิปไตยให้มั่นคงถาวรแนวคิดการเมืองภาคประชาชน มีหลักการสำคัญก็คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน ให้กับชุมชน และกลุ่มคนที่หลากหลาย ทำให้เป็นกลุ่มองค์กรที่มีคุณภาพ และมีพลังเข้มแข็งเพียงพอที่จะไปต่อกรกับพรรคการเมือง หรืออำนาจทางการเมือง-เศรษฐกิจ-และสังคม ที่จะมาแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และผลประโยชน์ของประชาชนไป รวมทั้งการตรวจสอบควบคุมการเลือกตั้งอย่างเป็นกระบวนการตั้งแต่การสมัคร การหาเสียง และรวมทั้งเมื่อได้ตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับประเทศ และท้องถิ่นก็เสนอให้มีการออกนโยบาย หรือกฎหมายให้อยู่ในแนวทาง และทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศ ทำให้การเมืองภาคประชาชนเข้มแข็ง และมีคุณภาพอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงคุณภาพของพรรคการเมือง และนักการเมืองจึงจะเกิดขึ้นได้จริง และจะทำให้พรรคการเมือง และนักการเมือง มีความคิดและการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน และประเทศได้

พลานามัยวิทยากร ระดับปริญญาตรี
มติชนรายวัน (2547:บทนำ) ได้นำเสนองานทางวิชาการของนายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล

อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในหัวข้อ "การเมืองภาคประชาชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย" เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แม้จะเป็นเพียงเสียงหนึ่งของพลเมืองไทย 60 ล้านคน แต่ทรงสนะและมุมมองอย่างเป็นอิสระ ตรงไปตรงมาของนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ผู้นี้ก็น่าสนใจอย่างยิ่ง

นายเสกสรรค์นำเสนอว่า เมื่อผลประโยชน์ของชาติถูกถือครองโดยบริษัทข้ามชาติ รัฐไม่สามารถอ้างความชอบธรรมในการดำเนินการเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาความไม่ชอบธรรมของรัฐในการใช้อำนาจบริหารประเทศแม้จะผ่านการเลือกตั้งมาจากประชาชนก็ตาม การเมืองภาคประชาชนจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาได้ เนื่องจากเป็นกระบวนการ

ประชาธิปไตยทางตรงหรือแบบการมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยจัดการปัญหาที่ระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนก่อกำเนิดหรือรับผิดชอบได้ไม่ทั่วถึงได้ โดยเข้ามาเติมช่องว่างได้ว่า ปัญหาคืออะไร จะแก้อย่างไร ซึ่งจะเป็นการโอนอำนาจอธิปไตยที่ตกค้างอยู่กับรัฐมาสู่ประชาชนและช่วยขยายระบอบประชาธิปไตย ออกไปให้ประชาชนมีอำนาจจริงมากขึ้นความจริงประการหนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ นักการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชนไปเป็นรัฐบาลและเป็นฝ่ายค้านล้วนแต่เคยพร่ำพูดถึงความยิ่งใหญ่และความสำคัญของประชาชนที่จะต้องให้การดูแลแก้ไขปัญหา นำพาประชาชนไปสู่ความมั่งมีศรีสุขพ้นจากความยากจน และความยุติธรรมทั้งปวงแต่นักการเมืองกลับไม่พูดให้ชัดเจนว่า ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองและกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจอย่างไร โดยเฉพาะองค์กรภาคประชาชน ที่รวมตัวเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ ก็ไม่มีท่าทีว่าจะให้ยืนอยู่ในจุดไหน จึงพบว่า หลังจากนักการเมืองมีอำนาจแล้วกลับผลักไสไต่ร้ายองค์กรภาคประชาชนให้หลุดไปจากวงจรของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและการตรวจสอบ

การแก้ไขปัญหาประเทศชาติ และประชาชนโดยรัฐบาลไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้โดยง่าย แก้ปัญหาหนึ่งก็ไปสร้างปัญหาใหม่ขึ้น ท่าทีที่แข็งกร้าวของรัฐบาลที่จะลงโทษข้าราชการที่ไม่ตอบสนองนโยบายและคำสั่งของรัฐบาลที่ดี ท่าทีที่จะเป็นนักบุญ ผู้ใจดี เอาปัญหาความยากจนมาดูแลประกาศจะขจัดความยากจนให้สิ้นภายในเวลาเท่านั้นเท่านี้ก็ดี สุดท้ายก็ยังไม่วิ้วว่าจะทำได้จริง มีหน้าซ้ำเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน เรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน เรื่องการเล่นพวกพ้อง เรื่องการใช้นโยบายแก้ไขปัญหาที่ผิดพลาด ฯลฯ ก็ยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการบริหารประเทศ ใครที่ออกมาวิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะ ใครที่ออกมาตรวจสอบกลับถูกตอบโต้ให้หงายหลังทุกที ไม่เว้นแม้แต่ นักวิชาการ นักการเมืองฝ่ายค้าน องค์กรภาคประชาชน ฯลฯ

นายเสกสรรค์ ชีวอำทิตพลภายนอกประเทศภายใต้ระบบทุนโลกาภิวัตน์ โดยบรรษัทข้ามชาติที่เข้ามาคุกคามประเทศไทยจนไม่อาจจะแก้ไขปัญหาของประชาชนได้จุดนี้จะนำไปสู่การก่อตัว เป็นวิกฤตที่ใหญ่มาก จะพบการทะเลาะกันเป็นประจำ เกิดสภาวะสาระส่ายไปทุกหย่อมหญ้า คนเกิดความสงสัยในความชอบธรรมในการใช้อำนาจ ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐ เว้นแต่จะมีการปรับแนวคิดและการค้นหากระบวนการทางการเมืองมารองรับปัญหาได้อย่างทันการ จึงนับเป็นข้อคิดและข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ขณะนี้ใกล้จะครบเทอมของรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีการเลือกตั้งใหม่และตั้งรัฐบาล หากนักการเมืองมัวเมาอยู่กับวังวนการเมืองแบบเก่าๆ ที่มองไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนก็น่าเป็นห่วงสังคมไทย การปรับแนวคิดและการค้นหากระบวนการทางการเมืองแบบใหม่ออกจะเป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง นี่เองที่ทำให้ภาคประชาชนต้องยกระดับการเคลื่อนไหวให้มีคุณภาพ และมีพลังเพื่อให้ผู้มีอำนาจหันมา

ระดับรับฟังให้ได้ ทั้งนี้ มิใช่เพื่อประโยชน์ขององค์กรภาคประชาชน หากแต่เป็นประโยชน์ของประเทศและประชาชนในระยะยาว

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยเรื่อง ทูทางสังคมในชุมชนชนบทภาคเหนือ

จิตเทพ ยาสมุทร (2544 : บทคัดย่อ) การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทูทางสังคมและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และสภาพการปรับตัวของกลุ่มทูทางสังคมที่เกิดขึ้นมาจากอดีต และสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาความหลากหลายของทูทางสังคม ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ปัจจัยที่ทำให้ทูทางสังคมดำรงอยู่ได้ และการนำเอาทูทางสังคมไปใช้ในงานพัฒนาท้องถิ่นของตน

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์และสังเกตโดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการค้นหาสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และการวิเคราะห์สาเหตุเบื้องหลังปรากฏการณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย พบว่า ทูทางสังคมในชุมชนแม่ทามีอยู่หลายประเภททั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทูที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ (1) ทูที่เป็นธรรมชาติ คือ ดิน น้ำและป่าไม้ ซึ่งก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำ มีดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุต่าง ๆ (2) ทูที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำของชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามธรรมชาติหรือที่เรียกว่าปราชญ์ของชาวบ้าน และชาวบ้านผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ (3) ทูทางด้านการเงิน ได้แก่ การระดมทุนในชุมชนเพื่อร่วมกันจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของกระแสเงิน ช่วยสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น

2. งานวิจัยยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน : บทเรียนจากตำบลบางพระ

จังหวัดฉะเชิงเทรา

แดงอ่อน มั่นใจตน (2545 : บทคัดย่อ) บทความนี้ มุ่งศึกษายุทธศาสตร์ในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ จังหวัดฉะเชิงเทรา และชุมชนไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยประเด็นที่นำมาเป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิตที่ได้ (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบที่เกิดขึ้น (Impact) สำหรับวิธีการศึกษาใช้การศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้นำ และผู้รู้ ควบคู่กับการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ การสร้างความเข้มแข็งที่ทำให้ตำบลบางพระได้รับรางวัลชมเชยมาหลายปี มีดังนี้ คือ 1. การสร้างผู้นำที่มีศักยภาพ โดยการใช้การศึกษาคุณงาม การอบรม และการปฏิบัติจริง เป็นหลัก 2. พัฒนากลุ่ม / องค์กรและพัฒนางานโดยยึดหลักการเรียนรู้ร่วมกันและยึดหลักชมเชยมาหลายปี โดยเฉพาะความโปร่งใส ความยุติธรรม และความเป็นประชาธิปไตย 3. สร้างความสามัคคี ความเอื้ออาทรและเกื้อกูล สร้างสำนึกท้องถิ่นและสำนึกเพื่อส่วนรวมให้เกิดขึ้นในทุกกลุ่มคน 4. สร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนให้เกิดขึ้นในกลุ่มประชาชน / สมาชิก 5. สร้างพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นวัฒนธรรม 6. สร้าง ใช้ และร่วมมือกับเครือข่ายในการพัฒนาในโอกาสที่เหมาะสม

3. งานวิจัยรัฐกับความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในประเทศไทย

เมธี ครองแก้ว (2547: บทคัดย่อ) ในบทความนี้ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงให้เห็นว่าแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยที่ยั่งยืนในอนาคต แต่ในความหมายหรือความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองดังกล่าวยังไม่พอเพียงที่จะเป็นทางเลือกในการพัฒนาที่จะนำมาทดแทน หรือสับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาที่เราได้เดินมาตลอด 40 ปีที่ผ่านมา ความจำเป็นของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเกิดขึ้นเพราะประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่แตกต่างกันต้องเผชิญกับความเสียหายทางเศรษฐกิจมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน ความสามารถที่จะรับมือกับความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้คือความสามารถที่ต้องสร้างขึ้นเฉพาะตัว เป็นความสามารถที่ต้องพึ่งตนเอง แต่ความเพียงพอของการพึ่งตนเองนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากการมีบทบาทสนับสนุนของภาคที่สำคัญที่สุดของระบบเศรษฐกิจด้วย คือภาครัฐ การพึ่งตนเองโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของภาครัฐ นอกจากจะเป็นไปไม่ได้ในโลกปัจจุบันแล้ว ยังเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่ออนาคตของประชาชนในระบบเศรษฐกิจด้วย

ส่วนที่ 2 ของบทความนี้กล่าวถึงความหมายและข้อกำหนดที่เหมาะสมของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ส่วนที่ 3 กล่าวถึงรัฐและบทบาทของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในอดีตที่ผ่านมา และส่วนที่ต้องถือว่าเป็นความล้มเหลวของภาครัฐซึ่งนำมาสู่การนำเสนอแนวทางเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ส่วนที่ 4 เป็นบทสรุปที่จะได้กล่าวถึงนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของรัฐบาลปัจจุบันด้วย

4. การวิจัยการเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็ง

นภการณ์ หะวานนท์ (2549: บทคัดย่อ) โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการนำร่องเพื่อศึกษาว่าชุมชนมีกระบวนการสร้างและสะสมทุนทางสังคมอย่างไร มีทุนทางสังคมใดบ้างที่มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งของชุมชนทั้งนี้เพื่อให้ได้กรอบแนวคิด และดัชนีที่จะนำไปใช้ในการทำแผนที่ทุนทางสังคมของชุมชนต่าง ๆ ของสังคมไทย ชุมชนในพื้นที่ภาคกลาง ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปสู่ การ

ผลิตที่หลากหลายเพื่อความยั่งยืน โดยอาศัยทุนธรรมชาติซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งเรื่องของที่ดิน น้ำ ป่าชายเลน พันธุ์พืช และสัตว์นานาชนิด ทำให้เกิดการสร้างอาชีพหลากหลาย เพื่อลดการพึ่งพิงการผลิตเพียงอย่างเดียวที่ละมาก ๆ ตามแนวคิดของการผลิตแบบนำเข้าทรัพยากรจากภายนอก นอกจากนี้ยังอาศัยทุนทางสังคม ในการแก้ปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน ในรูปของการรวมกลุ่มรวมทุน และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยมีทุนมนุษย์ทั้งที่เป็นผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ที่มีจิตสาธารณะ ร่วมกันแก้ปัญหา และพยายามสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ร่วมกันในชุมชน

5. การวิจัยทุนทางสังคมของชุมชนกับการจัดการกองทุนหมู่บ้าน

สุเทพ วงศ์สุภา (2548: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของชุมชนและเพื่อศึกษาทุนทางสังคมกับการจัดการกองทุนหมู่บ้านของชุมชนบ้านสามขา

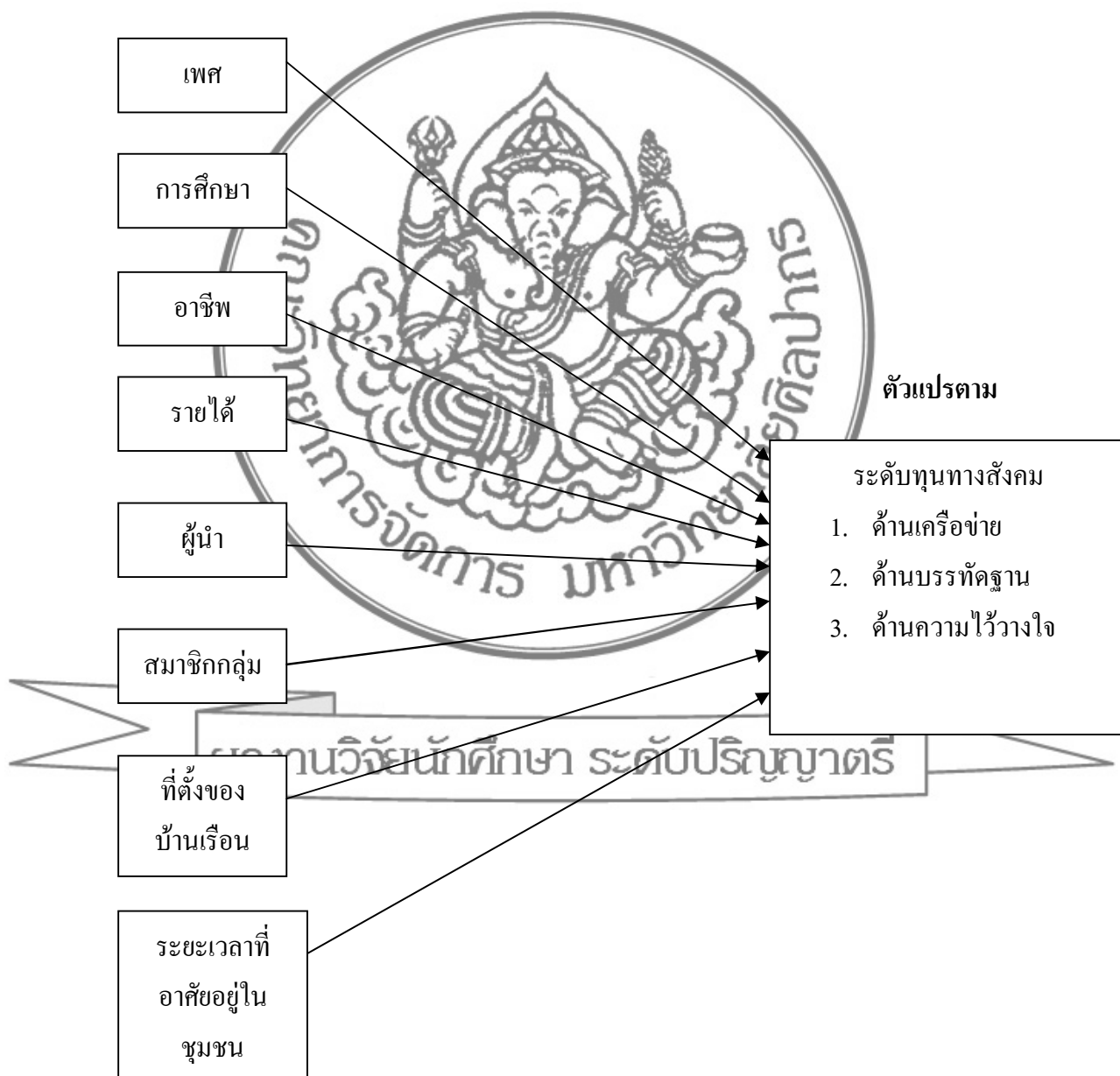
วิธีการศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการศึกษาในหมู่บ้านสามขา หมู่ 6 ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้ ทุนทางสังคมของชุมชนประกอบด้วย ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของชุมชน การมีกลุ่ม/องค์กรเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน การมีความเครือข่ายความสัมพันธ์ชุมชนมีภูมิปัญญาในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในชุมชน และการมีผู้นำ ปราชญ์ ดูแลความสงบสุขและนำการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ชุมชน

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้อาศัยแนวคิดของ Robert Putnam เกี่ยวกับประเภทของทุนทางสังคม เกี่ยวกับการสำรวจทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนชนบท: กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ตัวแปรอิสระ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ โดยเริ่มจากแหล่งข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แหล่งข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ข้อมูลมาจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติภูมิ คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนบ้านไร่ใหม่พัฒนา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ด้วยการออกวิจัยภาคสนาม (Field Research) ที่ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นหลัก โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนตามแบบสอบถามที่บ้านพักอาศัยหรือที่ทำงาน

2. ข้อมูลทุติภูมิ (Secondary Data)

ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วารสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทูทางสังคม รายงานการวิจัย การจัดทำแผนที่ชุมชนอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี การจัดทำแผนที่ข้อมูลทุนทางสังคมจังหวัดกาญจนบุรี การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็ง เอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาแบบงานวิจัย ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการทำการศึกษา ค้นคว้าให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาเกี่ยวกับ

1. ความเป็นมาและปัญหาของทุนทางสังคมของชุมชนชนบท
2. แนวคิดและทฤษฎีของทุนทางสังคม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคม
4. ระดับทุนทางสังคมของบุคคลในชนบท

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับทุนทางสังคม ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม ที่ตั้งของบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นเป้าหมายของการวิจัย คือบ้านไร่ใหม่พัฒนา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำลูกกา จังหวัดเพชรบุรี จำนวนครัวเรือน 149 ครัวเรือน เพื่อสำรวจทุนทางสังคมในระดับของหัวหน้าครัวเรือน

3. วิธีการเก็บข้อมูล

1. ใช้แบบสอบถามมาลองทดสอบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาจากประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล
2. ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปสัมภาษณ์ประชากร ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชน ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างคือหัวหน้าครัวเรือน ผู้อาวุโสในชุมชน โดยกำหนดประเด็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนามีประวัติความเป็นมาอย่างไรมีปัญหาอะไรหรือไม่อย่างไรจึงได้รวมตัวกันของกลุ่มต่างๆในชุมชนใครเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนามีกลุ่มองค์กร หรือบุคคลใดบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องกับพัฒนาชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนาในอดีตกับปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตและวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือไม่อย่างไร

สำหรับแบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวบุคคล ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับเพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ในครัวเรือน ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม ที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นลักษณะคำถามปิดทั้ง 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวบุคคลวัดระดับทุนทางสังคม โดยวัดตามระดับทุนทางสังคม เป็นลักษณะคำถามปิด 17 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามในการวิจัยนี้ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. นำวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้มาเป็นตัวกำหนดเนื้อหาและตัวชี้วัดโดยศึกษาทฤษฎี แนวความคิด วรรณกรรม ตำรา เอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง
2. นำวัตถุประสงค์มาแจกแจงข้อคำถาม ซึ่งคำถามเนื้อหาเพิ่มเติมจากวรรณกรรม แนวความคิด วรรณกรรม ตำรา เอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องแล้ว ประยุกต์เป็นคำถาม

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นหาความตรงของเนื้อหา โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
4. นำแบบสอบถามไปทดลอง ใช้กับชาวบ้านในชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา จำนวน 10 คน เน้นเฉพาะหัวหน้าครัวเรือน

การสร้างแบบหาความแม่นยำตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีขั้นตอนดังนี้

1. นำเสนอปัญหาของการวิจัย ครอบคลุมความคิดของการวิจัย และแบบสอบถามที่เตรียมไว้ให้ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 3 คน
2. พิจารณาแบบสอบถามโดยรวมว่ามีความพอเพียงด้านเนื้อหา โดยเปรียบเทียบ ขอบเขตของปัญหาและครอบคลุมความคิดของการวิจัย
3. แนะนำให้มีกรแก้ไข ลดหรือเพิ่มแบบสอบถาม
4. ปรับปรุงแบบสอบถาม
5. พิจารณาความแม่นยำตรงตามเนื้อหาใหม่
6. ได้ค่าความแม่นยำตรงตามเนื้อหา

การหาความเชื่อมั่น ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

1. นำแบบสอบถามเฉพาะส่วนที่วัด แนวความคิดสร้าง
2. ทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 30 คน
3. ประมวลผลและหาค่า r และ r^2
4. ปรับปรุงแบบสอบถามเป็นรายคำถาม
5. หาค่า r และ r^2 ใหม่จากการใช้แบบสอบถามจริง
6. ได้ความเชื่อมั่น เป็นแบบสอบถามฉบับปรับปรุงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษากับบ้านไร่ใหม่พัฒนา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี
2. นำแบบสอบถาม แจกให้กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้แบบสอบถาม 149 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง
3. แบบสอบถามระดับทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา ผู้วิจัยใช้เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ค่า ความหมายแต่ละค่าดังนี้ 1 = น้อยที่สุด, 2 = น้อย, 3 = ปานกลาง, 4 = มาก, 5 = มากที่สุด

การวิเคราะห์ทางสถิติ

1. ใช้ครัวเรือนเป็นหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน
2. บรรยายลักษณะตัวแปรด้วยสถิติเชิงบรรยาย (descriptive) เช่น ความถี่(Frequency) ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วน S.D. Mode, Median, Range
3. ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติอนุมาน (inferential statistics) โดยทดสอบสมมติฐานแบบแตกต่างกันด้วย t-test, F-test และทดสอบสมมติฐานสหสัมพันธ์ด้วย r
4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ด้วยสูตร Multiple Linear Regression

Regression

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสำรวจทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนชนบท : กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่มใหม่พัฒนา ตำบลไร่มใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาระดับทุนทางสังคมของบุคคลในหมู่บ้านไร่มใหม่พัฒนา เปรียบเทียบระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม บริเวณที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชนเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 149 ครั้วเรือน โดยสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน นำเสนอผลการวิจัยเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1. ทุนทางสังคมของชุมชน
ส่วนที่ 2. ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม
ส่วนที่ 3. ระดับทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนบ้านไร่มใหม่พัฒนา
ส่วนที่ 4. ทศสอบสมมติฐานเกี่ยวกับระดับทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนบ้านไร่มใหม่พัฒนา ตามตัวแปรอิสระ

ส่วนที่ 5. ตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ(สมการทำนาย)

ส่วนที่ 1. ทุนทางสังคมของชุมชน

ตำบลไร่มใหม่พัฒนา แยกออกมาจากตำบลห้วยทรายเหนือ ปี 2526 เนื่องจาก ต.ห้วยทรายเหนือ มีพื้นที่กว้างมาก ลำบากในการบริหารจัดการตำบล ชื่อตำบล กำหนดขึ้นตามชื่อหมู่บ้านไร่มใหม่พัฒนา หมู่ที่ 2 ประชาชนในตำบลให้ความเห็นชอบ เป็นพื้นที่ห่างไกลที่สุดในบรรดาดำบลทั้งหมดของ อ.ชะอำ ประชากรมีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักในการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมความเป็นอยู่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของสภาพพื้นที่อยู่กลางหุบเขา เป็นที่ราบเชิงเขา และที่ราบลุ่มน้ำชายเขา จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก สภาพทั่วไปของตำบล มีความลาดเทจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเล 0 - 100 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 109.614 ตร.กม. (68,106.75 ไร่) อาชีพหลัก ทำสวน/ทำไร่ อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์/เศรษฐกิจ อาทิ โค, สุกร, ไก่, เป็ด ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองพลับ อำเภอลำดวน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลสามพระยา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลเขากระปุก อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี

ส่วนที่ 2. สถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม
 สถานภาพทางประชากร ประกอบด้วย เพศ การศึกษา
 สถานภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพ รายได้ในครัวเรือน
 สถานภาพทางสังคม ประกอบด้วย ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม ที่ตั้งของบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม	n	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	99	66.4
หญิง	50	33.6
รวม	149	100
2. การศึกษา		
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	116	77.9
มัธยมศึกษา/ปวช.	28	18.8
อนุปริญญา/ปวท./ปวศ.	4	2.7
ปริญญาตรี	1	0.7
รวม	149	100
3. อาชีพ		
ปลูกพืชอุตสาหกรรม	7	4.7
ทำการเกษตรแบบผสมผสาน	39	26.2
เลี้ยงสัตว์	8	5.4
ค้าขาย	14	9.4
รับราชการ	6	4.0
รับจ้าง	75	50.3
รวม	149	100
4. รายได้ในครัวเรือน		
0-50,000 บาท	52	34.9
50,001-100,000 บาท	43	28.9
100,001-150,000 บาท	20	13.4
150,001-200,000 บาท	13	8.7
200,001 ขึ้นไป	21	14.1
รวม	149	100
5. ผู้นำและไม่เป็นผู้นำ		
ผู้นำอย่างเป็นทางการ	8	5.4
ผู้นำไม่เป็นทางการ	9	6.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ไม่เป็นผู้นำ	132	88,6
รวม	149	100
6. สมาชิกกลุ่ม		
เป็นสมาชิกกลุ่ม	133	89,3
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	16	10,7
รวม	149	100
7. ที่ตั้งของบ้านเรือน		
ใกล้ถนนดำ	86	57,7
ใกล้ถนนลูกรัง	42	30,9
ใกล้ถนนดิน	16	10,7
ไม่ใกล้ถนน	1	0,7
รวม	149	100
8. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
1-10 ปี	33	22,1
11-20 ปี	42	28,2
21-30 ปี	30	20,1
31-40 ปี	36	24,2
41 ปีขึ้นไป	8	5,4
รวม	149	100

จากตารางที่ 1

เพศ จากกลุ่มตัวอย่าง 149 คน เป็นเพศชาย 99 คน หรือร้อยละ 66.4 และเป็นเพศหญิง 50 คน หรือร้อยละ 33.6 กล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นชายมากกว่าหญิงเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเวลาประชุมกันในหมู่บ้าน และกลุ่มอาชีพก็จะให้หัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแทนครอบครัวมาประชุม

การศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษา ประถมศึกษาและต่ำกว่า มีมากที่สุด คือ จำนวน 116 คน หรือร้อยละ 77.9 รองลงมา ระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 28 คน หรือร้อยละ 18.8 และรองลงมาอีกคือระดับการศึกษานุปริญญา/ปวท./ปวส. จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 2.7 และที่น้อยที่สุด คือระดับการศึกษาปริญญาตรี ซึ่งมีจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 0.7 ซึ่งจึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่ เป็นผู้จบการศึกษาค่อนข้างต่ำ คือ อยู่ในระดับประถมศึกษา และต่ำกว่าถึงร้อยละ 77.9

อาชีพ จากกลุ่มตัวอย่าง อาชีพรับจ้างจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 75 คน หรือร้อยละ 50.3 รองลงมาอาชีพทำการเกษตร จำนวน 39 คน หรือร้อยละ 26.2 รองลงมาอีกคือ อาชีพค้าขาย,

เลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชอุตสาหกรรม ซึ่งมีจำนวน 14 คน, 8 คน และ 7 คน หรือร้อยละ 9.4 , 5.4 และ 4.7 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุด คือ รับราชการ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรับจ้างเป็นส่วนมากคือจำนวน 75 คน หรือร้อยละ 50.3

รายได้ จากกลุ่มตัวอย่าง 149 คน มีรายได้ในครัวเรือน 0-50,000 บาท มากที่สุดคือ จำนวน 52 คน หรือร้อยละ 34.9 รองลงมาคือ 50,001-100,000 บาท จำนวน 43 คน หรือร้อยละ 28.9 รองลงมาอีกคือ 200,001 ขึ้นไป,ระดับ 100,001-150,000 บาท มีจำนวน 21 คนและ 20 คน หรือร้อยละ 14.1 และ 13.4 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุด คือ รายได้ 150,001-200,000 บาท ซึ่งมีจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 8.7 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มียาได้อยู่ในช่วง 0-50,000 บาท มากที่สุดคือ จำนวน 52 คน หรือร้อยละ 34.9

ผู้นำ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 149 คน กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีผู้นำมีมากที่สุด คือ 132 คน หรือร้อยละ 88.6 รองลงมาเป็นผู้ไม่มีเป็นทางการ จำนวน 9 คน หรือร้อยละ 6.0 รองลงมาอีก คือ ผู้นำอย่างเป็นทางการ คือ 8 คน หรือร้อยละ 5.4 จึงสรุป กลุ่มตัวอย่างจะเป็นไม่มีผู้นำมีมากที่สุด คือ 132 คนหรือร้อยละ 88.6

สมาชิกกลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่าง เป็นสมาชิกกลุ่มมากที่สุด จำนวน 133 คน หรือร้อยละ 89.3 รองลงมาอีก ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 16 คน หรือร้อยละ 10.7 จึงสรุปได้ว่า ส่วนมาก กลุ่มตัวอย่างจะเป็นสมาชิกกลุ่มจำนวน 133 คน หรือร้อยละ 89.3

ที่ตั้งของบ้านเรือน จากกลุ่มตัวอย่าง ที่ตั้งของบ้านเรือน ใกล้ถนนดำ มากที่สุด คือ 86 คน หรือร้อยละ 57.7 รองลงมา ใกล้ถนนลูกรัง จำนวน 42 คน หรือร้อยละ 30.9 รองลงมาอีกคือ ใกล้ถนนดิน จำนวน 16 คน หรือร้อยละ 10.7 และที่น้อยที่สุดคือ ไม่ใกล้ถนน จำนวน 1 คนหรือ ร้อยละ 0.7 จึงสรุปได้ว่า ที่ตั้งของบ้านเรือนของกลุ่มตัวอย่างใกล้ถนนดำ มากที่สุด คือ 86 คน หรือ ร้อยละ 57.7

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน จากกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนมากที่สุด คือ 11-20 ปี จำนวน 42 คน หรือร้อยละ 28.2 รองลงมา คือ 31-40 ปี จำนวน 36 คน หรือร้อยละ 24.2 และรองลงมาอีก 1-10 ปี,21-30 ปี จำนวน 33 คน, 30 คน หรือร้อยละ 24.2, 22.1 ตามลำดับและที่ น้อยที่สุดคือ 41 ปีขึ้นไป มีจำนวน 8 คน หรือร้อยละ 5.4 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัย อยู่ในชุมชนประมาณ 11-20 ปี คือ จำนวน 42 คน หรือร้อยละ 28.2

ส่วนที่ 3. ระดับทุนทางสังคมของบุคคล

3.1. ระดับทุนทางสังคมของบุคคลแบ่งตามด้านของทุนทางสังคม

ตารางที่ 2 ระดับทุนทางสังคมของบุคคลแบ่งตามด้านของทุนทางสังคม

ทุนทางสังคม	ระดับทุนทางสังคม		
	n	$\bar{X}$	ความหมาย
1.ประเภทเครือข่าย	149	2.81	ระดับปานกลาง
1.1. ในเครือข่ายของท่านพร้อมที่จะช่วยเหลือท่าน		3.06	ระดับมาก
1.2. การประกอบอาชีพคุณคิดต่อช่วยเหลือกับองค์กร		2.72	ระดับปานกลาง
1.3. ท่านเคยให้ความช่วยเหลือกลุ่มอื่นๆ		2.93	ระดับปานกลาง
1.4. ท่านเคยได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มอื่นๆ		2.77	ระดับปานกลาง
1.5. ท่านคิดต่อกับส่วนราชการมากน้อยแค่ไหน		2.55	ระดับปานกลาง
2. ประเภทบรรทัดฐาน	149	2.80	ระดับปานกลาง
2.1. ท่านเคยร่วมประชุมในหมู่บ้าน		3.26	ระดับมาก
2.2. ท่านมีส่วนร่วมในการตั้งระเบียบของหมู่บ้าน		3.20	ระดับมาก
2.3. ท่านเคยทำผิดระเบียบหมู่บ้าน		2.16	ระดับปานกลาง
2.4. ท่านเคยทำผิดระเบียบของกลุ่ม		2.16	ระดับปานกลาง
2.5. ท่านพอใจกับระเบียบของกลุ่ม		3.22	ระดับมาก
3. ประเภทความไว้วางใจ	149	3.42	ระดับมาก
3.1. ท่านเชื่อมั่นผู้ใหญ่บ้าน		3.79	ระดับมาก
3.2. ท่านเชื่อมั่นในนโยบายของผู้ใหญ่บ้าน		3.58	ระดับมาก
3.3. ถ้าท่านกู้เงินจะมีผู้ค้ำประกัน		3.11	ระดับมาก
3.4. ท่านคิดว่าผู้นำกลุ่มมีความจำเป็น		3.51	ระดับมาก
3.5. ท่านคิดว่าผู้ใหญ่บ้านผู้นำกลุ่มจะพัฒนาหมู่บ้านได้		3.50	ระดับมาก
3.6. ท่านคิดว่าสภาผู้นำมีความสำคัญ		3.51	ระดับมาก
3.7. ท่านได้รับเชิญไปร่วมงานในชุมชน		2.99	ระดับปานกลาง
รวม	149		

จากตารางที่ 2

ระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย

กลุ่มตัวอย่างมีระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายโดยรวมมีค่า $\bar{X} = 2.81$ จากคะแนนเต็ม 5 หรืออยู่ในระดับปานกลาง ตามเกณฑ์ที่กำหนดและพิจารณารายคำถาม พบว่ามีระดับทุนทางสังคมมาก คือ ในเครือข่ายพร้อมที่จะช่วยเหลือ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.06$ นอกจากนั้นระดับทุนทางสังคม

ปานกลางเกือบทุกข้อ โดยมากที่สุด คือ การให้ความช่วยเหลือกลุ่มอื่นๆ โดยมีค่า $\bar{X} = 2.93$ และ รองลงมาคือ การได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มอื่นๆ โดยมีค่า $\bar{X} = 2.77$ รองลงมาอีก คือ การประกอบอาชีพคุณมีการติดต่อช่วยเหลือกับองค์กรต่างๆ มีค่า $\bar{X} = 2.72$ และที่น้อยที่สุด คือ การติดต่อกับส่วนราชการ โดยมีค่า $\bar{X} = 2.55$ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายในระดับปานกลาง

ระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน

จากกลุ่มตัวอย่าง มีระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานโดยรวมอยู่ในระดับ 2.80 จากคะแนนเต็ม 5 หรืออยู่ในระดับปานกลางตามเกณฑ์ที่กำหนดและพิจารณารายการคำถามพบว่า มีระดับทุนทางสังคมดังนี้ คือ ในการเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้านมีค่ามากที่สุด คือ $\bar{X} = 3.26$ ซึ่งมีระดับทุนทางสังคมระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตั้งระเบียบของหมู่บ้าน โดยมีค่า $\bar{X} = 3.20$ มีระดับทุนทางสังคมระดับมาก รองลงมาอีก มีความพอใจกับระเบียบกลุ่ม โดยมีค่า $\bar{X} = 3.22$ มีระดับทุนทางสังคมระดับมาก ยกเว้นการกระทำผิดระเบียบของหมู่บ้านและกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่า $\bar{X} = 2.16$ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานในระดับปานกลาง ยกเว้นการเข้าร่วมประชุม, การมีส่วนร่วมในการตั้งระเบียบกลุ่ม, ความพอใจกับระเบียบของกลุ่ม ที่มีระดับทุนทางสังคมระดับมาก

ระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ

จากกลุ่มตัวอย่าง มีระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจโดยรวมอยู่ในระดับ 3.42 จากคะแนนเต็ม 5 หรืออยู่ในระดับมากตามเกณฑ์ที่กำหนดและพิจารณารายการคำถามพบว่า มีระดับมากเกือบทุกข้อ คือ กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นผู้ใหญ่บ้าน โดยมีค่า $\bar{X} = 3.79$ รองลงมา คือ เชื่อมั่นนโยบายของผู้ใหญ่บ้าน โดยมีค่า $\bar{X} = 3.58$ รองลงมา คือ คิดว่าผู้นำกลุ่มมีความจำเป็น, คิดว่าสภาผู้นำมีความสำคัญ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.51$ รองลงมา คิดว่าผู้ใหญ่บ้านผู้นำกลุ่มสามารถพัฒนาหมู่บ้านได้ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.50$ รองลงมาอีก การกู้เงินจะมีผู้ค้ำประกันให้ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.11$ ยกเว้น การได้รับการรับเชิญไปร่วมงานในชุมชน มีระดับทุนระดับปานกลาง โดยมีค่า $\bar{X} = 2.99$ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจระดับมาก ยกเว้นการได้รับการรับเชิญไปร่วมงานชุมชนมีระดับทุนทางสังคมระดับปานกลาง

3.2. ระดับทุนทางสังคมแบ่งตามสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม

ตารางที่ 3 แบ่งตามสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม

สถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	ระดับทุนทางสังคม		
	n	$\bar{X}$	ความหมาย
1. เพศ			
ชาย	99	3.07	ระดับมาก
หญิง	50	3.04	ระดับมาก
รวม	149	2.80	ระดับปานกลาง
2. การศึกษา			
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	116	3.07	ระดับมาก
มัธยมศึกษา/ปวช.	28	3.05	ระดับมาก
อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	4	2.77	ระดับปานกลาง
ปริญญาตรี	1	2.76	ระดับปานกลาง
รวม	149	3.06	ระดับมาก
3. อาชีพ			
ปลูกพืชอุตสาหกรรม	7	2.82	ระดับปานกลาง
ทำการเกษตรแบบผสมผสาน	39	3.21	ระดับมาก
เลี้ยงสัตว์	8	2.94	ระดับปานกลาง
ค้าขาย	14	3.18	ระดับมาก
รับราชการ	6	3.02	ระดับมาก
รับจ้าง	75	3.00	ระดับมาก
รวม	149	3.06	ระดับมาก
4. รายได้ในครัวเรือน			
0-50,000 บาท	52	2.97	ระดับปานกลาง
50,001-100,000 บาท	43	3.06	ระดับมาก
100,001-150,000 บาท	20	3.17	ระดับมาก
150,001-200,000 บาท	13	3.10	ระดับมาก
200,001 ขึ้นไป	21	3.13	ระดับมาก
รวม	149	3.06	ระดับมาก
5. ผู้นำและไม่เป็นผู้นำ			
ผู้นำอย่างเป็นทางการ	8	3.33	ระดับมาก
ผู้นำไม่เป็นทางการ	9	3.22	ระดับมาก
ไม่เป็นผู้นำ	132	3.03	ระดับมาก
รวม	149	3.06	ระดับมาก
6. สมาชิกกลุ่ม			
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	16	2.93	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เป็นสมาชิกกลุ่ม	133	3.07	ระดับมาก
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	16	2.93	ระดับปานกลาง
7. ที่ตั้งของบ้านเรือน			
ใกล้ถนนดำ	86	3.12	ระดับมาก
ใกล้ถนนลูกรัง	42	3.02	ระดับมาก
ใกล้ถนนดิน	16	2.85	ระดับปานกลาง
ไม่ใกล้ถนน	1	2.64	ระดับปานกลาง
รวม	149	3.06	ระดับมาก
8. ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน			
1-10 ปี	33	2.97	ระดับปานกลาง
11-20 ปี	42	2.99	ระดับปานกลาง
21-30 ปี	30	3.01	ระดับมาก
31-40 ปี	36	3.17	ระดับมาก
41 ปีขึ้นไป	8	3.47	ระดับมาก
รวม	149	3.06	ระดับมาก

จากตารางที่ 3

เพศกับระดับทุนทางสังคม เพศมีระดับทุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเพศชายมีค่า $\bar{X} = 3.07$ รองลงมาเพศหญิง มีค่า $\bar{X} = 3.04$ จึงสรุปได้ว่า เพศกับระดับทุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง

การศึกษากับระดับทุนทางสังคม การศึกษาโดยรวมกับระดับทุนทางสังคม อยู่ในระดับมาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.06$ พิจารณาจากรายคำถาม การศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า มีค่า $\bar{X} = 3.07$ รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีค่า $\bar{X} = 3.05$ และรองลงมาอีก ระดับอนุปริญญา/ปวท./ปวส. มีค่า $\bar{X} = 2.77$ รองลงมาอีก ระดับปริญญาตรี มีค่า $\bar{X} = 2.76$ จึงสรุปได้ว่าระดับทุนทางสังคมของบุคคลจะต่ำขึ้นตามระดับการศึกษา

อาชีพกับระดับทุนทางสังคม โดยอาชีพโดยรวมกับระดับทุนทางสังคมอยู่ในระดับมาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.06$ พิจารณาจากรายคำถาม ทำการเกษตรมีค่ามากที่สุดที่ค่า $\bar{X} = 3.21$ รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย $\bar{X} = 3.18$ รองลงมาอีก คือ อาชีพรับราชการ และรับจ้างมีค่า $\bar{X} = 3.02$ และ 3.00 ตามลำดับ นอกจากนี้อาชีพเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชอุตสาหกรรม มีค่า $\bar{X} = 2.94$ และ 2.82 ตามลำดับ

รายได้กับระดับทุนทางสังคม โดยรายได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่ค่า $\bar{X} = 3.06$ พิจารณาจากรายคำถาม รายได้ตั้งแต่ 100,001-150,000 บาท มีค่า $\bar{X} = 3.17$ รองลงมารายได้ตั้งแต่ 200,001 ขึ้นไป ค่า $\bar{X} = 3.13$ รองลงมาอีก คือ 150,001-200,000 บาท ค่า $\bar{X} = 3.10$, 50,001-

100,000 บาท โดยมีค่า $\bar{X} = 3.06$ รายได้ 0-50,000 บาท มีระดับทุนทางสังคมปานกลางที่ค่า $\bar{X} = 2.97$ จึงสรุปได้ว่า ระดับทุนทางสังคมแบ่งตามรายได้อยู่ในระดับมาก

ผู้นำกับระดับทุนทางสังคม โดยผู้นำและไม่ใช่ผู้นำโดยรวมมีระดับทุนทางสังคมระดับมากที่ค่า $\bar{X} = 3.06$ โดยพิจารณาตามรายคำถาม ผู้นำอย่างเป็นทางการมีระดับทุนทางสังคมมากที่ค่า $\bar{X} = 3.33$ รองลงมา ผู้นำไม่เป็นทางการ มีระดับทุนทางสังคมมาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.22$ รองลงมาอีก ผู้ที่ไม่ใช่ผู้นำมีระดับทุนทางสังคมมาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.03$ จึงสรุปได้ว่า ผู้นำและไม่ใช่ผู้นำมีระดับทุนทางสังคมระดับมาก

สมาชิกกลุ่มกับระดับทุนทางสังคม โดยสมาชิกกลุ่มโดยรวมกับระดับทุนทางสังคมอยู่ในระดับมากที่ค่า $\bar{X} = 3.06$ โดยพิจารณาตามรายคำถาม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีระดับทุนทางสังคมมากที่ค่า $\bar{X} = 3.07$ และผู้ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มมีระดับทุนทางสังคมปานกลางที่ค่า $\bar{X} = 2.93$ จึงสรุปได้ว่า สมาชิกกลุ่มกับระดับทุนทางสังคมโดยรวมมีระดับทุนทางสังคมมาก

ที่ตั้งของบ้านเรือน โดยที่ตั้งของบ้านเรือนโดยรวมกับระดับทุนทางสังคม อยู่ในระดับมากที่ค่า $\bar{X} = 3.06$ โดยพิจารณาตามรายละเอียด ที่ตั้งใกล้ถนนดำ มีระดับทุนทางสังคมมากที่ค่า $\bar{X} = 3.12$ รองลงมา ที่ตั้งใกล้ถนนลูกรัง มีระดับทุนทางสังคมมาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.02$ รองลงมาอีก ที่ตั้งใกล้ถนนดิน มีระดับทุนทางสังคมปานกลางที่ค่า $\bar{X} = 2.85$ ที่น้อยที่สุด คือ ที่ตั้งไม่ใกล้ถนน มีระดับทุนทางสังคมปานกลางที่ค่า $\bar{X} = 2.64$ จึงสรุปได้ว่า ที่ตั้งของบ้านเรือนมีระดับทุนทางสังคมระดับมาก

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนกับระดับทุนทางสังคม โดยระยะเวลาโดยรวมกับระดับทุนทางสังคมอยู่ในระดับมากที่ค่า $\bar{X} = 3.06$ โดยพิจารณารายละเอียด ระยะเวลา 1-10 ปี เป็นระยะที่มีระดับทุนทางสังคมปานกลาง ที่ค่า $\bar{X} = 2.97$ รองลงมา ระยะเวลา 41 ปี ขึ้นไป มีระดับทุนทางสังคมมากที่ค่า $\bar{X} = 3.47$ รองลงมาอีก ระยะเวลา 31-40 ปี, 21-30 ปี โดยมีค่า $\bar{X} = 3.17, 3.01$ ตามลำดับ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ระยะเวลา 11-20 ปี, 1-10 ปี โดยมีค่า $\bar{X} = 2.99, 2.97$ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในชุมชนมีระดับทุนทางสังคมมาก

ส่วนที่ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม

1. เพศและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามเพศ
 สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามเพศ
 สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามเพศ
 สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามเพศ
 สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามเพศ
 สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามเพศ
 สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามเพศ
 สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามเพศ
 ทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4 เพศกับระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคมโดยรวม	เพศ				0.16	0.68
	ชาย	99	3.07	0.34		
	หญิง	50	3.04	0.33		
	รวม	149				
2. ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย	เพศ				0.20	0.65
	ชาย	99	2.82	0.49		
	หญิง	50	2.78	0.47		
	รวม	149				
3. ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน	เพศ				1.45	0.22
	ชาย	99	2.81	0.37		
	หญิง	50	2.78	0.38		
	รวม	149				
4. ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ	เพศ				2.27	0.13
	ชาย	99	3.44	0.45		
	หญิง	50	3.41	0.40		
	รวม	149				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 4

เพศกับระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม พบว่า t มีค่า $sig = 0.ค$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามเพศ ดังนั้น เพศจึงไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม

เพศกับระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย พบว่า t มีค่า $sig = 0.65$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

เพศกับระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน พบว่า t มีค่า $sig = 0.22$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

เพศกับระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ พบว่า t มีค่า $sig = 0.13$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

2. การศึกษาและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านการบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตาม

ผลงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาตรี

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านการความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านการความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามการศึกษา

สมมติฐานเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามการศึกษา

การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 5 การศึกษาและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคมโดยรวม	การศึกษา				1.27	0.28
	ประถมศึกษาและต่ำกว่า	116	3.07	0.35		
	มัธยมศึกษา/ปวช.	28	3.05	0.30		
	อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	4	2.77	0.21		
	ปริญญาตรี	1	2.76	-		
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	3.06	-		
	รวม	149		0.34		
2. ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย	การศึกษา				0.50	0.68
	ประถมศึกษาและต่ำกว่า	116	2.80	0.51		
	มัธยมศึกษา/ปวช.	28	2.87	0.42		
	อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	4	2.60	0.28		
	ปริญญาตรี	1	2.60	-		
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-		
	รวม	149	2.80	0.48		
3. ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน	การศึกษา				4.26	0.00
	ประถมศึกษาและต่ำกว่า	116	2.83	0.36		
	มัธยมศึกษา/ปวช.	28	2.77	0.37		
	อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	4	2.25	0.41		
	ปริญญาตรี	1	2.20	-		
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-		
	รวม	149	2.80	0.38		
4. ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ	การศึกษา ระดับปริญญาตรี				0.45	0.71
	ประถมศึกษาและต่ำกว่า	116	3.45	0.44		
	มัธยมศึกษา/ปวช.	28	3.37	0.41		
	อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	4	3.28	0.40		
	ปริญญาตรี	1	3.28	-		
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-		
	รวม	149	3.43	0.43		

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 5

การศึกษาและระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.28 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามการศึกษาดังนั้นการศึกษาไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม

การศึกษาและระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความเครียด พบว่า F มีค่า sig = 0.68 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านความเครียดไม่แตกต่างกันไปตามการศึกษาดังนั้น การศึกษาไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความเครียด

การศึกษาและระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่าระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามการศึกษายกเว้นค่าสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น การศึกษาจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน

การศึกษาและระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ พบว่า F มีค่า sig = 0.71 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามการศึกษาดังนั้น การศึกษาไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ

3. อาชีพและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ
สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านความเครียดแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความเครียดไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านความเครียดแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านการบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านการบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านการบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามอาชีพ
การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 6 อาชีพกับระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคมโดยรวม	อาชีพ				3.57	0.00
	ปลุกพืชอุตสาหกรรม	7	2.82	0.43		
	ทำการเกษตรแบบผสมผสาน	39	3.21	0.41		
	เลี้ยงสัตว์	8	2.94	0.10		
	ค้าขาย	14	3.18	0.31		
	รับราชการและรัฐวิสาหกิจ	6	3.02	0.34		
	รับจ้าง	75	3.00	0.28		
	รวม	149	3.06	0.34		
2. ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย	อาชีพ				6.26	0.00
	ปลุกพืชอุตสาหกรรม	7	2.48	0.45		
	ทำการเกษตรแบบผสมผสาน	39	3.05	0.58		
	เลี้ยงสัตว์	8	2.75	0.25		
	ค้าขาย	14	3.05	0.48		
	รับราชการและรัฐวิสาหกิจ	6	3.10	0.48		
	รับจ้าง	75	2.64	0.37		
	รวม	149	2.80	0.48		
3. ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน	ปลุกพืชอุตสาหกรรม	7	2.65	0.71	1.86	0.10
	ทำการเกษตรแบบผสมผสาน	39	2.88	0.37		
	เลี้ยงสัตว์	8	2.70	0.21		
	ค้าขาย	14	2.80	0.29		
	รับราชการและรัฐวิสาหกิจ	6	2.43	0.48		
	รับจ้าง	75	2.81	0.35		
	รวม	149	2.80	0.38		
	4. ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ	ปลุกพืชอุตสาหกรรม	7	3.18		
ทำการเกษตรแบบผสมผสาน		39	3.57	0.46		
เลี้ยงสัตว์		8	3.25	0.19		
ค้าขาย		14	3.54	0.46		
รับราชการและรัฐวิสาหกิจ		6	3.40	0.42		
รับจ้าง		75	3.38	0.42		
รวม		149	3.43	0.43		

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 6

อาชีพกับระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น อาชีพจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม

อาชีพกับระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น อาชีพจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายของบุคคล

อาชีพกับระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน พบว่า F มีค่า sig = 0.10 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ ดังนั้น อาชีพไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน

อาชีพกับระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ พบว่า F มีค่า sig = 0.08 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ ดังนั้น อาชีพไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ

4. รายได้และระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันตามรายได้
สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันตามรายได้
การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 7 รายได้และระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคมโดยรวม	รายได้				1.73	0.14
	0-50,000 บาท	52	2.97	0.29		
	50,001-100,000 บาท	43	3.06	0.31		
	100,001-150,000 บาท	20	3.17	0.31		
	150,001-200,000 บาท	13	3.10	0.35		
	200,001 ขึ้นไป	21	3.13	0.48		
	รวม	149	3.06	0.34		
2. ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย	รายได้				2.18	0.07
	0-50,000 บาท	52	2.70	0.45		
	50,001-100,000 บาท	43	2.75	0.42		
	100,001-150,000 บาท	20	2.92	0.44		
	150,001-200,000 บาท	13	2.87	0.39		
	200,001 ขึ้นไป	21	3.02	0.68		
	รวม	149	2.80	0.48		
3. ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน	รายได้				0.66	0.61
	0-50,000 บาท	52	2.77	0.39		
	50,001-100,000 บาท	43	2.78	0.35		
	100,001-150,000 บาท	20	2.88	0.29		
	150,001-200,000 บาท	13	2.92	0.31		
	200,001 ขึ้นไป	21	2.76	0.50		
	รวม	149	2.80	0.39		
4. ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ	รายได้				1.90	0.11
	0-50,000 บาท	52	3.31	0.42		
	50,001-100,000 บาท	43	3.49	0.39		
	100,001-150,000 บาท	20	3.57	0.40		
	150,001-200,000 บาท	13	3.39	0.47		
	200,001 ขึ้นไป	21	3.48	0.51		
	รวม	149	3.43	0.43		

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 7

รายได้และระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.14 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมโดยรวมไม่แตกต่างไปตามรายได้ ดังนั้น รายได้ไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม

รายได้และระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายของบุคคล พบว่า F มีค่า sig = 0.07 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างไปตามรายได้ ดังนั้น รายได้ไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านเครือข่าย

รายได้และระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานของบุคคล พบว่า F มีค่า sig = 0.61 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างไปตามรายได้ ดังนั้น รายได้ไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน

รายได้และระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจของบุคคล พบว่า F มีค่า sig = 0.11 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างไปตามรายได้ ดังนั้น รายได้ไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ

5. ผู้นำและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมแตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายคนรอบรู้แตกต่างกันไปตามผู้นำ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างไปตามผู้นำ

สมมติฐานเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามผู้นำ
การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 8 ผู้นำและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคม โดยรวม	ผู้นำ				4.19	0.01
	ผู้นำอย่างเป็นทางการ	8	3.33	0.46		
	ผู้นำไม่เป็นทางการ	9	3.22	0.27		
	ไม่เป็นผู้นำ	132	3.03	0.33		
	รวม	149	3.06	0.34		
2. ระดับทุนทางสังคมด้าน ความเครียด	ผู้นำ				4.06	0.01
	ผู้นำอย่างเป็นทางการ	8	3.07	0.67		
	ผู้นำไม่เป็นทางการ	9	3.15	0.38		
	ไม่เป็นผู้นำ	132	2.76	0.47		
	รวม	149	2.80	0.48		
3. ระดับทุนทางสังคมด้าน บรรทัดฐาน	ผู้นำ				4.12	0.01
	ผู้นำอย่างเป็นทางการ	8	3.12	0.36		
	ผู้นำไม่เป็นทางการ	9	2.95	0.34		
	ไม่เป็นผู้นำ	132	2.77	0.37		
	รวม	149	2.80	0.38		
4. ระดับทุนทางสังคมด้าน ความไว้วางใจ	ผู้นำ				1.44	0.23
	ผู้นำอย่างเป็นทางการ	8	3.67	0.52		
	ผู้นำไม่เป็นทางการ	9	3.47	0.38		
	ไม่เป็นผู้นำ	132	3.41	0.43		
	รวม	149	3.43	0.43		

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 8

ผู้นำและระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.01 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ผู้นำจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม

ผู้นำและระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายของบุคคล พบว่า F มีค่า $sig = 0.01$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ผู้นำจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายของบุคคล

ผู้นำและระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานของบุคคล พบว่า F มีค่า $sig = 0.01$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ผู้นำจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน

ผู้นำและระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจของบุคคล พบว่า F มีค่า $sig = 0.23$ ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามผู้นำ ดังนั้น ผู้นำไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ

6. สมาชิกกลุ่มและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามสมาชิก

ผลงานวิจัยนิตยสาร ระดับปริญญาตรี

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามสมาชิก
กลุ่ม

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามสมาชิก
กลุ่ม

การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 9 สมาชิกกลุ่มและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคมโดยรวม	สมาชิกกลุ่ม				2.45	0.11
	เป็นสมาชิกกลุ่ม	133	3.07	0.34		
	ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	16	2.93	0.32		
	รวม	149	3.06	0.34		
2. ระดับทุนทางสังคมด้านความ เครือข่าย	สมาชิกกลุ่ม				0.005	0.94
	เป็นสมาชิกกลุ่ม	133	2.80	0.49		
	ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	16	2.80	0.45		
	รวม	149	2.80	0.48		
3. ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน	สมาชิกกลุ่ม				0.21	0.64
	เป็นสมาชิกกลุ่ม	133	2.80	0.37		
	ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	16	2.76	0.46		
	รวม	149	2.80	0.38		
4. ระดับทุนทางสังคมด้านความ ไว้วางใจ	สมาชิกกลุ่ม				7.28	0.00
	เป็นสมาชิกกลุ่ม	133	3.46	0.42		
	ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม	16	3.16	0.44		
	รวม	149	3.43	0.43		

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 9

สมาชิกกลุ่มและระดับทุนทางสังคมโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.11 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น สมาชิกกลุ่มไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมโดยรวมของบุคคล

สมาชิกกลุ่มและระดับทุนทางสังคมด้านความเครือข่าย พบว่า F มีค่า sig = 0.94 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุน

ทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น สมาชิกกลุ่มไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านเครือข่าย

สมาชิกกลุ่มและระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานเชื่อมโยง พบว่า F มีค่า sig = 0.64 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่า ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น สมาชิกกลุ่มไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน

สมาชิกกลุ่มและระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามสมาชิกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น สมาชิกกลุ่มจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ

7. ที่ตั้งบ้านเรือนและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตามที่ตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามที่ตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามที่ตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามที่ตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามที่ตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามที่ตั้ง

บ้านเรือน

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามที่ตั้ง

บ้านเรือน

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามที่ตั้ง

บ้านเรือน

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามที่ตั้ง

บ้านเรือน

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามที่ตั้ง

บ้านเรือน

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกัน
บ้านเรือน

สมมติฐานทางเลือก(H_1)ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกัน
บ้านเรือน

การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 10 ที่ตั้งบ้านเรือนและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคมโดยรวม	ที่ตั้ง				3.82	0.01
	ใกล้ถนนดำ	86	3.12	0.38		
	ใกล้ถนนลูกรัง	42	3.02	0.24		
	ใกล้ถนนดิน	16	2.85	0.26		
	ไม่ใกล้ถนน	1	2.64	-		
	รวม	149	3.06	0.34		
2. ระดับทุนทางสังคมด้าน เครือข่าย	ที่ตั้ง				3.26	0.02
	ใกล้ถนนดำ	86	2.90	0.53		
	ใกล้ถนนลูกรัง	42	2.72	0.39		
	ใกล้ถนนดิน	16	2.53	0.33		
	ไม่ใกล้ถนน	1	2.80	-		
	รวม	149	2.80	0.48		
3. ระดับทุนทางสังคมด้าน บรรทัดฐาน	ที่ตั้ง				0.49	0.68
	ใกล้ถนนดำ	86	2.78	0.49		
	ใกล้ถนนลูกรัง	42	2.85	0.25		
	ใกล้ถนนดิน	16	2.75	0.42		
	ไม่ใกล้ถนน	1	3.00	-		
	รวม	149	2.80	0.38		
4. ระดับทุนทางสังคมด้าน ความไว้วางใจ	ที่ตั้ง				7.09	0.00
	ใกล้ถนนดำ	86	3.53	0.43		
	ใกล้ถนนลูกรัง	42	3.36	0.38		
	ใกล้ถนนดิน	16	3.16	0.29		
	ไม่ใกล้ถนน	1	2.28	-		
	รวม	149	3.43	0.43		

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 10

ที่ตั้งของบ้านเรือนและระดับทุนทางสังคมของบุคคล พบว่า F มีค่า sig = 0.01 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของบ้านเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ที่ตั้งของบ้านเรือนจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลโดยรวม

ที่ตั้งของบ้านเรือนและระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่าย พบว่า F มีค่า sig = 0.02 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของบ้านเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ที่ตั้งบ้านเรือนจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านเครือข่าย

ที่ตั้งของบ้านเรือนและระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐาน พบว่า F มีค่า sig = 0.68 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามระยะทาง ดังนั้น ระยะทางไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน

ที่ตั้งของบ้านเรือนและระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจ พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของบ้านเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ที่ตั้งบ้านเรือนจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ

8. ระยะเวลาระดับทุนทางสังคมของบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมไม่แตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายไม่แตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันไปตามระยะเวลา

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามระยะเวลา
 สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจไม่แตกต่างกันไปตามระยะเวลา
 สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตาม
 ระยะเวลา

การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 11 ระยะเวลาและระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	n	$\bar{X}$	S.D.	F,t	Sig
1. ระดับทุนทางสังคมโดยรวม	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน				5.63	0.00
	1-10 ปี	33	2.97	0.33		
	11-20 ปี	42	2.99	0.31		
	21-30 ปี	30	3.01	0.34		
	31-40 ปี	36	3.17	0.31		
	41 ปีขึ้นไป	8	3.47	0.24		
	รวม	149	3.06	0.34		
2. ระดับทุนทางสังคมด้าน เครือข่าย	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน				6.03	0.00
	1-10 ปี	33	2.71	0.46		
	11-20 ปี	42	2.69	0.39		
	21-30 ปี	30	2.70	0.48		
	31-40 ปี	36	2.98	0.50		
	41 ปีขึ้นไป	8	3.40	0.50		
	รวม	149	2.80	0.48		
3. ระดับทุนทางสังคมด้าน บรรทัดฐาน	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน				1.68	0.15
	1-10 ปี	33	2.72	0.43		
	11-20 ปี	42	2.79	0.37		
	21-30 ปี	30	2.75	0.43		
	31-40 ปี	36	2.87	0.29		
	41 ปีขึ้นไป	8	3.05	0.14		
	รวม	149	2.80	0.38		
4. ระดับทุนทางสังคมด้าน ความไว้วางใจ	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน				3.04	0.01
	1-10 ปี	33	3.34	0.49		
	11-20 ปี	42	3.35	0.40		
	21-30 ปี	30	3.41	0.42		
	31-40 ปี	36	3.52	0.40		
	41 ปีขึ้นไป	8	3.83	0.24		
	รวม	149	3.43	0.43		

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 11

ระยะเวลาและระดับทุนทางสังคมของบุคคล พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ระยะเวลาจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคม

ระยะเวลาและระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านเครือข่าย พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านเครือข่ายแตกต่างกันไปตามระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ระยะเวลาจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านเครือข่าย

ระยะเวลาและระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน พบว่า F มีค่า sig = 0.15 ซึ่งมีค่ามากกว่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่า ระดับทุนทางสังคมด้านบรรทัดฐานไม่แตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ดังนั้น ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านบรรทัดฐาน

ระยะเวลาและระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ พบว่า F มีค่า sig = 0.01 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับทุนทางสังคมด้านความไว้วางใจแตกต่างกันไปตามระยะเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ระยะเวลาจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคลด้านความไว้วางใจ

ส่วนที่ 5. ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมกับระดับทุนทางสังคมของบุคคล สร้างตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับระดับทุนทางสังคมโดยใช้สถิติ Multiple Linear Regression จากสมการทั่วไป ดังนี้ $\hat{y} = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n$

จากการคำนวณได้ค่า $\alpha = 3.562$

$$\beta_1 = -0.249$$

$$\beta_2 = -0.227$$

$$\beta_3 = 0.268$$

แทนสูตรแล้วได้เป็น ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมกับระดับทุนทางสังคม ดังนี้ $\hat{y} = 3.562 - 0.249 x_1 - 0.227 x_2 + 0.268 x_3$

เมื่อ

$\hat{y}$ = ค่าทำนายระดับทุนทางสังคมของบุคคล

x_1 = ผู้นำ

x_2 = ที่ตั้งบ้านเรือน

x_3 = ระยะเวลา

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับทุนทางสังคมของบุคคลในหมู่บ้าน
ไร่ใหม่พัฒนา 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับทุนทางสังคมของบุคคลกับ เพศ การศึกษา อาชีพ
รายได้ ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม บริเวณที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 3. เพื่อเสนอแนะ
แนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางสังคม โดยมีประชากรทั้งหมด 265
ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ส่วนสถิติที่
ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า S.D. ค่า t-test ค่า F-test Multiple
Linear Regression

ต่อไปนี้จะได้สรุปผลการวิจัย โดยเริ่มจากสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม
ตัวอย่าง สรุประดับทุนทางสังคมของบุคคล สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ทุนทางสังคมของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้ การสำรวจส่วนใหญ่อยู่กัน
อย่างมีความสุข มีคดีเกิดขึ้นน้อยมาก มีการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีการลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกเกี่ยว
หญ้า ลงแขกปลูกหญ้า และมีการรวมกลุ่มกันทำงาน เช่น กลุ่มแม่บ้านทำขนม ทำของชำร่วยและ
แปรรูปอาหาร กลุ่มตัวอย่างชายจะมีมากกว่ากลุ่มตัวอย่างหญิง กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงการศึกษา
ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า รองลงมามัธยมศึกษา/ปวช. ประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด
รองลงมาอาชีพเกษตรแบบผสมผสาน รายได้ต่อปี ช่วงรายได้ 0 - 50,000 บาท มากที่สุด รองลงมา
ช่วงรายได้ 50,001 - 100,000 บาท ประชากรเป็นผู้ตามมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้นำ ประชากร
ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ที่ตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนดำ รองลงมาใกล้ถนน
ลูกรัง ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน 11 - 20 ปี มากที่สุด รองลงมา 31 - 40 ปี

สรุปผลการวิเคราะห์ระดับทุนทางสังคมของบุคคล

จากการศึกษา พบว่า ระดับทุนทางสังคมของบุคคลอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณา
แล้ว ระดับทุนทางสังคมประเภทเครือข่าย มีระดับทุนทางสังคมปานกลาง ระดับทุนทางสังคม
ประเภทบรรทัดฐานมีระดับทุนทางสังคมปานกลาง ระดับทุนทางสังคมประเภทความไว้วางใจมี

ระดับทุนทางสังคมระดับมาก เมื่อพิจารณาตามค่าเฉลี่ยระดับทุนทางสังคมประเภทความไว้วางใจมีค่ามากที่สุด รองลงมาประเภทเครือข่าย รองลงมาอีกประเภทบรรทัดฐาน เมื่อพิจารณาทุนทางสังคมตามเพศ เพศชายมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าเพศหญิง เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามีค่ามากที่สุด รองลงมาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. รองลงมาอีกระดับอนุปริญญา/ปวท./ปวส เมื่อพิจารณาตามอาชีพ อาชีพเกษตรแบบผสมผสานมีค่ามากที่สุด รองลงมาอีกอาชีพค้าขาย รับราชการ รับจ้าง ปลูกพืชอุตสาหกรรม ตามลำดับ พิจารณาตามรายได้ รายได้ 10,001-150,000 บาท มีค่ามากที่สุด รองลงมา 200,001 ขึ้นไป รองลงมาอีก 150,001-200,000 บาท, 0-50,000 บาทตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามการเป็นผู้นำ ผู้นำอย่างเป็นทางการมีค่ามากที่สุด รองลงมาผู้นำไม่เป็นทางการ รองลงมาอีกไม่เป็นผู้นำ พิจารณาสมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิกกลุ่มมีค่ามากที่สุด รองลงมาไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม พิจารณาที่ตั้งของบ้านเรือน ใกล้ถนนดำมีค่ามากที่สุด รองลงมาอีกใกล้ถนนดิน, ไม่ใกล้ถนน ตามลำดับ พิจารณาตามระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ระยะเวลา 41 ปีขึ้นไป มีค่ามากที่สุด รองลงมาอีก 21-30 ปี, 11-20 ปี, 1-10 ปี ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

อาชีพ พบว่า อาชีพมีระดับทุนทางสังคมระดับมาก เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามอาชีพ บุคคลที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรแบบผสมผสานมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าอาชีพค้าขาย, รับราชการ, รับจ้าง, เลี้ยงสัตว์, ปลูกพืชอุตสาหกรรม เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรแบบผสมผสานมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปอาหาร เช่น กล้วยกวน สับปะรดกวน เป็นต้น จึงมีการทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าอาชีพอื่นๆ อาชีพจึงมีผลต่อระดับทุนทางสังคม ผู้นำ พบว่า ระดับทุนทางสังคมกับผู้นำอยู่ในระดับมาก โดยระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามความเป็นผู้นำ บุคคลที่เป็นผู้นำมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าบุคคลที่ไม่เป็นผู้นำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่เป็นผู้นำมีโอกาสพบปะกับกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม และมีการร่วมกิจกรรมต่างๆ มากกว่าผู้ที่ไม่เป็นผู้นำ นำไปสู่การมีระดับทุนทางสังคมที่สูงกว่าผู้ที่ไม่เป็นผู้นำ จึงสรุปว่าผู้นำมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคล ที่ตั้งบ้านเรือน พบว่า ระดับทุนทางสังคมกับที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในระดับมาก โดยระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไปตามที่ตั้งบ้านเรือน บุคคลที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนดำจะมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าบุคคลที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนดิน, ไม่ใกล้ถนน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนดำมีการเดินทางไปมาหาสู่สะดวกกว่าจึงได้รับข่าวสารได้รวดเร็วและการเดินทางมาทำกิจกรรมสะดวกกว่า จึงส่งผลให้ระดับทุนทางสังคมสูงกว่า สรุปว่าที่ตั้งบ้านเรือนมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคล ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ระดับทุนทางสังคมกับระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยระดับทุนทางสังคมแตกต่างกันไป

ตามระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน บุคคลที่อยู่ในชุมชน 41 ปีขึ้นไปมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่ากว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชน 31-40 ปี, 11-20 ปี, 1-10 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน นานจะมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนมาก บางคนเป็นหมอชาวบ้าน บางคนเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นที่ เคารพนับถือของบุคคลในชุมชน และเป็นที่ปรึกษาของบุคคลในชุมชนในเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ต่างๆ จึงส่งผลให้ผู้ที่อยู่มามากกว่า 41 ปีขึ้นไปมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่า จึงสรุปว่าระยะเวลาที่ อยู่ในชุมชนมีผลต่อระดับทุนทางสังคมของบุคคล จากการใช้ตัวแปร ประกอบด้วย อาชีพ ผู้นำ ที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน เป็นตัวแปรร่วมกันพยากรณ์การมีผลต่อระดับทุนทาง สังคม พบว่า 1. ผู้นำ สามารถอธิบายและพยากรณ์การมีทุนทางสังคมได้ที่ค่า Beta = -0.249 2. ที่ตั้งบ้านเรือน สามารถอธิบายและพยากรณ์การมีทุนทางสังคมได้ที่ค่า Beta = -0.227 3. ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน สามารถอธิบายและพยากรณ์การมีทุนทางสังคมได้ที่ค่า Beta = 0.268

อภิปรายผลการวิจัย

ทุนทางสังคมของชุมชน จากการศึกษาทุนทางสังคมของชุมชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีครอบครัวที่มั่นคงและมีความสุข ประชาชนมักจะรวมกลุ่มทำงานร่วมกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและยังคงรูปแบบการรวมกลุ่มกันทำงานอย่างการลงแขกเกี่ยว ข้าว ลงแขกเกี่ยวหญ้า และลงแขกปลูกหญ้า โดยแต่ละครั้งจะมีคนร่วมกันทำงาน 5-10 คน และมี มานาน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าวมีมานาน ประมาณ 80 ปี และการลงแขกปลูกหญ้า ชาวบ้านบอกว่า มีมาตั้งแต่การเริ่มตั้งหมู่บ้าน ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 นอกจากการลงแขกแล้วชุมชนไร่ใหม่พัฒนามีกุ่ม แม่บ้านทำขนม ทำของชำร่วย และแปรรูปอาหาร

ระดับทุนทางสังคมของบุคคล

ทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนไร่ใหม่พัฒนา

โดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.00-3.99 จึงสรุปได้ว่าบุคคลในชุมชนไร่ใหม่พัฒนายัง มีทุนทางสังคมเหลืออยู่มาก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ชาวบ้านมีการ รวมกลุ่มกันทำงานแต่พบว่าระหว่างกลุ่มไม่มีส่วนร่วมกันทำงานและติดต่อให้ความช่วยเหลือกัน ปานกลาง โดยเฉพาะการติดต่อกับส่วนราชการมีระดับปานกลาง ควรส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรม ระหว่างกลุ่มให้มากขึ้น และส่วนราชการควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับส่วนราชการให้มากขึ้น และการได้รับเชิญไปร่วมงานในชุมชนมีระดับปานกลาง ด้วยเหตุนี้ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่ม ควรเชิญ ทุกคนมาร่วมทำกิจกรรม เพื่อให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และพบปะสังสรรค์ใน ชุมชน กล่าวโดยรวมแล้วระดับทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งควรส่งเสริม ให้มีทุนทางสังคมสูงขึ้นไปอีก โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนให้มาก

ขึ้น ผู้นำกลุ่มควรมีบทบาทในการติดต่อพบปะกับกลุ่มอื่นๆ บ้าง และส่วนราชการควรทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นและพัฒนาชุมชนต่อไป

ทดสอบสมมติฐาน ระดับทุนทางสังคมของบุคคลในชุมชนไร่ใหม่พัฒนา แตกต่างไปตาม อาชีพ ผู้นำ ที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ บุคคลที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรแบบผสมผสานมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าอาชีพค้าขาย รับราชการ รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชอุตสาหกรรม เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากอาชีพทำการเกษตรกรรมแบบผสมผสาน มีการรวมกลุ่มกันทำงาน การลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกเกี่ยวหญ้า และลงแขกปลูกหญ้า รวมถึงนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป โดยการรวมกลุ่มแม่บ้าน เช่น การทำกล้วยกวน สับประรดกวน เป็นต้น จึงมีการทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าอาชีพอื่นๆ ผู้นำจะมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าบุคคลที่ไม่เป็นผู้นำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่เป็นผู้นำมีการประชุมและพบปะสังสรรค์หรือดูงานมากกว่าบุคคลที่ไม่เป็นผู้นำ และบุคคลที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนค้ำจะมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าบุคคลที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนลูกรัง ถนนดิน และไม่ใกล้ถนนเลย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การเดินทางสะดวกในการเข้าร่วมประชุมหรือพบปะกัน และการประชาสัมพันธ์ได้ทั่วถึง ผู้ที่อยู่ในชุมชนนานจะมีระดับทุนทางสังคมสูงไปด้วย และผู้ที่อยู่ในชุมชนไม่นานจะมีระดับทุนทางสังคมต่ำไปด้วยหรือกล่าวได้ว่า ระดับทุนทางสังคมแปรผันอย่างตรงกับระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาชุมชน

1.1. จากการศึกษาทุนทางสังคมของบุคคล พบว่า ระดับทุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก จึงควรให้พัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาทุนทางสังคมประเภทเครือข่าย บรรทัดฐาน ความไว้วางใจให้เพิ่มมากขึ้นอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำกิจกรรมระหว่างกลุ่ม และการทำกิจกรรมร่วมกับส่วนราชการ ซึ่งจะส่งผลให้ทุนทางสังคมสูงขึ้นไปอีก

1.2. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับทุนทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันไปตาม อาชีพ ผู้นำ ที่ตั้งบ้านเรือน ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ จึงควรจะได้นำมาพิจารณาและหาทางแก้ไข แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการแก้ไขในบางเรื่อง เช่น

ควรมีการปรับปรุงทุนทางสังคมของบุคคลตามกลุ่มอาชีพทุกอาชีพ และคนที่มิอาชีพปลูกพืชอุตสาหกรรมมีระดับทุนทางสังคมต่ำที่สุด จึงควรได้ปรับปรุงระดับทุนทางสังคมของกลุ่มที่มีอาชีพปลูกพืชอุตสาหกรรมให้สูงขึ้นด้วย

การวิจัยพบว่าผู้นำและผู้ตามมีระดับทุนทางสังคมแตกต่างกัน โดยผู้นำมีระดับทุนทางสังคมสูงกว่าผู้ตามจึงควรให้ผู้ตามมีการประชุมและทำกิจกรรมร่วมกันให้มากกว่านี้ เพื่อให้ผู้ตามมีระดับทุนทางสังคมที่สูงขึ้น

นอกจากจะปรับปรุงทุนทางสังคมของบุคคลตามที่ตั้งบ้านเรือนแล้ว คนที่มีที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนดิน และไม่ใกล้ถนนมีระดับทุนทางสังคมต่ำสุด จึงควรได้ปรับปรุงทุนทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนนดินและไม่ใกล้ถนนให้สูงขึ้นด้วย

มีแนวโน้มว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่นานระดับทุนทางสังคมก็จะต่ำ จึงควรให้ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่นานได้เข้าร่วมกิจกรรมและเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันให้มากขึ้นเพื่อเป็นการปรับปรุงระดับทุนทางสังคมให้สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2.1 ในการวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะทุนทางสังคม การวิจัยครั้งต่อไปน่าจะศึกษาทุนมนุษย์ ทุนทางสถาบัน ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เป็นต้น

2.2 ในการวิจัยนี้อ้างทฤษฎีของต่างประเทศ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำทฤษฎีในสังคมไทยมาศึกษาในการทำวิจัยให้มากขึ้นเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

จตุมา ยาสมุทร. “ทุนทางสังคมในชุมชนชนบทภาคเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา
 วิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

จำลอง โพธิ์บุญ. “ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม.” วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์
 42, 4 (2545) : 471-508.

ชูชัย ศุภวงศ์ และยวดี คาคคาลไกล. ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร
 : สำนักพิมพ์มติชน, 2540.

ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. ทฤษฎีไว้ระเบียบกับทางแพร่งของสังคมสยาม. กรุงเทพมหานคร: มุขนิธิภูมิ
 ปัญญา, 2541.

ชัยวัฒน์ วาจาสัตย์. “บทบาทของนักพัฒนาชุมชนที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวัง จากทัศนะของ
 ผู้นำชุมชน : กรณีศึกษาเขตอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย.” ภาคนิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2548.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. วัฒนธรรมคือทุน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2540.

แดงอ่อน มั่นใจคน. “ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน : บทเรียนจากตำบลบางพระ
 จังหวัดฉะเชิงเทราและชุมชนไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช.” วารสารพัฒนาบริหาร
 ศาสตร์ 42, 3 (2545) : 75-115

ธีรยุทธ บุญมี. จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2537.

นภาพรณี ทะวานนท์. “การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็ง.” ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขา
 วิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.

ประเวศ วะสี. ชุมชนเข้มแข็ง ทุนทางสังคมของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม
 และธนาคารออมสิน, 2542.

_____. เศรษฐกิจแห่งการพึ่งพาตนเอง ความเข้มแข็งจากฐานล่าง : หอประเวศชี้ทางพ้น
 วิกฤต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2540.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. ชุมชนเข้มแข็ง ทุนทางสังคมของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน
 เพื่อสังคมและธนาคารออมสิน, 2542.

เมธี ครองแก้ว. “รัฐกับความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนในประเทศไทย.” วารสารพัฒนาบริหาร
 ศาสตร์ 44, 3 (2547) : 11-26

“รายงานการเมืองภาคประชาชน.” เอกสารประกอบวิชา 761 506 การจัดการทุนทางสังคมหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2551.(อัครา)

“รายงานชุมชนเข้มแข็ง.” เอกสารประกอบวิชา 761 506 การจัดการทุนทางสังคมหลักสูตรศิลป-
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยา
เขตพระราชวังสนามจันทร์, 2551.(อัครา)

วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. ทุนทางสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2548.

_____. ทุนทางสังคม กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย-
ธรรมศาสตร์, 2547.

วิชัย กาญจนสุวรรณ. “การศึกษาองค์กรอาสาสมัครประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม : กรณี
จังหวัดสงขลา.” วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 44, 1 (2547) : 105-143

สุธรรม รัตน์โชติ. “ทุนทางสังคม” เอกสารประกอบวิชา 761 506 การจัดการทุนทางสังคมหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550.(อัครา)

_____. แผนที่ทุนทางสังคม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี : คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2551.

สุเทพ วงศ์สุภา. “ทุนทางสังคมของชุมชนกับการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2548.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

อัมมาร สยามวาลา. “ทุนทางสังคมกับความยากจน” เอกสารประกอบการสัมมนา วิชาการ
ประจำปี 2544 เรื่อง ยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน ณ. โรงเรียนแอมบาสซา
เดอร์ ซิดีจอมเทียน ชลบุรี, 2544. (อัครา)

อานันท์ กาญจนพันธ์. การระดมทุนเพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, 2542.

ภาษาต่างประเทศ

Bourdieu, Pierre. Social capce and symbolic power. In Sociological Theory. Great Britain :
Bocado Press, 1989.

- Cohen, Don, and Laurence Prusak. In Good Company. How social capital makes organizations work. Boston: Havard Business School, 2001.
- Colemen , James. "Social Capital in the Creation of Human Capital." American Journal of Sociology 94 (1988): 95-120.
- Fukuyama, Francis. Trust: the Social Virtues and the Creation of Prosperity. London: Penguin, 1995.
- Putnam, Robert. Making Democracy work: Civic Traditions in Modern Italy. Rome: Princeton University Press, 1993.
- _____. "The Prosperous Community-Social Capital and Public Life. American." Peocpect, 13(1993) :35-42.
- _____. Bowling Alone: America's Declining Social Capital. Newyork: TOUCHSTONE, 1995.
- _____. Bowling Alone :The Collapse and Revival of American Community. Newyork: Simon and Schuster, 2000.

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

แบบสอบถามที่.....

แบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง “การสำรวจทุนทางสังคมของชุมชน
ในชนบท : กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่ใหม่พัฒนา
ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี

ผู้ตอบแบบสอบถาม : _____

วันที่ตอบแบบสอบถาม : _____

ผู้สัมภาษณ์ : _____

1 2 3 4 5

--	--	--	--	--

โปรดตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1. เพศ 1. ( ) ชาย 2. ( ) หญิง

6

7

1.2. การศึกษา 1. ( ) ประถมศึกษาและต่ำกว่า

2. ( ) มัธยมศึกษา / ปวช.

3. ( ) อนุปริญญา / ปวท. / ปวส.

4. ( ) ปริญญาตรี

5. ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

8

1.3. อาชีพ

1. ( ) ปลูกพืชอุตสาหกรรม

2. ( ) ทำการเกษตรแบบผสมผสาน

3. ( ) เลี้ยงสัตว์

4. ( ) กู้ขาย

5. ( ) ธุรกิจชุมชน

6. ( ) รับราชการและรัฐวิสาหกิจ

7. ( ) รับจ้าง

1.4. รายได้ในครัวเรือน

9

15

รายได้ต่อปีโดยเฉลี่ย.....บาท

--	--	--	--	--	--	--	--

16

1.5. ผู้นำและไม่เป็นผู้นำ

1. ( ) คุณเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

2. ( ) ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ(ผู้นำตามธรรมชาติ)

3. ( ) ไม่เป็นผู้นำ

1.6 สมาชิกกลุ่ม

17

1. ( ) เป็นสมาชิกกลุ่ม

1. ( ) กลุ่มเกษตรกร

18 19

2. ( ) กลุ่มอาชีพ

3. ( ) กลุ่มสังคม

4. ( ) กลุ่มอื่นๆ _____

2. ( ) ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม

20

1.7. ที่ตั้งของบ้านเรือน

1. ( ) ที่ตั้งของบ้านเรือนใกล้ถนนดำ

2. ( ) ที่ตั้งใกล้ถนนลูกรัง

3. ( ) ที่ตั้งใกล้ถนนดิน

4. ( ) ไม่ใกล้ถนน เช่น บนภูเขา แม่น้ำ

21 22

1.8. ระยะเวลาที่ตั้งบ้านเรือนในชุมชน _____ ปี

2. ระดับทุนทางสังคม โดยการวัดตามแนวคิด ของ Robert Putnam

ประเภทเครือข่าย (Network Social Capital)

23

1. คุณมีเครือข่ายที่พร้อมช่วยเหลือคุณมากน้อยแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

24 25 26 27 28

มากที่สุด ทำไม _____

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

29 30 31 32 33

น้อยที่สุด ทำไม _____

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

34

2. ในการประกอบอาชีพคุณติดต่อช่วยเหลือกับองค์กรมากน้อยแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

- 3 ( ) ปานกลาง
- 2 ( ) น้อย
- 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 35 36 37 38 39

น้อยที่สุด ทำไม _____ 40 41 42 43 44

3. คุณเคยให้ความช่วยเหลือกลุ่มอื่น ๆ บ่อยครั้งแค่ไหน 45

- 5 ( ) มากที่สุด
- 4 ( ) มาก
- 3 ( ) ปานกลาง
- 2 ( ) น้อย
- 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 46 47 48 49 50

น้อยที่สุด ทำไม _____ 51 52 53 54 55

4. คุณเคยได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มอื่น ๆ บ่อยครั้งแค่ไหน 56

- 5 ( ) มากที่สุด
- 4 ( ) มาก
- 3 ( ) ปานกลาง
- 2 ( ) น้อย
- 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 57 58 59 60 61

น้อยที่สุด ทำไม _____ 62 63 64 65 66

5. คุณติดต่อกับส่วนราชการบ่อยครั้งแค่ไหน 67

_____ 67

_____ 67

_____ 67

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

- 5 ( ) มากที่สุด
 4 ( ) มาก
 3 ( ) ปานกลาง
 2 ( ) น้อย
 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 68 69 70 71 72

น้อยที่สุด ทำไม _____ 73 74 75 76 77

ประเภทบรรทัดฐาน (Norms Social Capital)

1. คุณเคยไปร่วมประชุมเกี่ยวกับหมู่บ้านมากน้อยแค่ไหน 78

- 5 ( ) มากที่สุด
 4 ( ) มาก
 3 ( ) ปานกลาง
 2 ( ) น้อย
 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 79 80 81 82 83

น้อยที่สุด ทำไม _____ 84 85 86 87 88

2. คุณมีส่วนร่วมในการตั้งระเบียบของหมู่บ้านมากน้อยแค่ไหน 89

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

- 5 ( ) มากที่สุด
 4 ( ) มาก
 3 ( ) ปานกลาง
 2 ( ) น้อย
 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 90 91 92 93 94

น้อยที่สุด ทำไม _____ 95 96 97 98 99

100

3. คุณเคยทำผิดระเบียบหมู่บ้านบ่อยครั้งแค่ไหน

- 5 ( ) มากที่สุด
 4 ( ) มาก
 3 ( ) ปานกลาง
 2 ( ) น้อย
 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 101 102 103 104 105

น้อยที่สุด ทำไม _____ 106 107 108 109 110

4. คุณเคยทำผิดระเบียบของกลุ่มบ่อยครั้งแค่ไหน

- 5 ( ) มากที่สุด
 4 ( ) มาก
 3 ( ) ปานกลาง
 2 ( ) น้อย
 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 112 113 114 115 116

น้อยที่สุด ทำไม _____ 117 118 119 120 121

5. คุณพอใจกับลักษณะตัวของกลุ่มที่คุณเป็นสมาชิกมากน้อยแค่ไหน

- 5 ( ) มากที่สุด
 4 ( ) มาก
 3 ( ) ปานกลาง
 2 ( ) น้อย
 1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 123 124 125 126 127

128 129 130 131 132

น้อยที่สุด ทำไม _____

ประเภทความไว้วางใจ (Trust Social Capital)

133

1. คุณเชื่อมั่นในผู้ใหญ่บ้านมากน้อยแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____

น้อยที่สุด ทำไม _____

2. คุณเชื่อมั่นในนโยบายของผู้ใหญ่บ้านมากน้อยแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี _____

น้อยที่สุด ทำไม _____

155

3. ถ้าคุณกู้เงินจากแหล่งการเงินต่างๆ คุณคิดว่าจะมีผู้ค้ำประกันให้คุณมากน้อย
แค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 156 157 158 159 160

น้อยที่สุด ทำไม _____ 161 162 163 164 165

166

4. คุณคิดว่า ผู้นำกลุ่ม มีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 167 168 169 170 171

น้อยที่สุด ทำไม _____ 172 173 174 175 176

177

4. คุณคิดว่า ผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้นำกลุ่ม ต่าง จะพัฒนาหมู่บ้าน ได้มากน้อยแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี 178 179 180 181 182

มากที่สุด ทำไม _____

น้อยที่สุด ทำไม _____ 183 184 185 186 187

188

5. คุณคิดว่า สภาผู้นำ มีความสำคัญมากน้อยแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 189 190 191 192 193

น้อยที่สุด ทำไม _____ 194 195 196 197 198

199

6. คุณเคยได้รับเชิญไปร่วมงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนบ่อยครั้งแค่ไหน

5 ( ) มากที่สุด

4 ( ) มาก

3 ( ) ปานกลาง

2 ( ) น้อย

1 ( ) น้อยที่สุด

มากที่สุด ทำไม _____ 200 201 202 203 204

น้อยที่สุด ทำไม _____ 205 206 207 208 209

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นายณัฐดนัย มณีโชติฉัตรฤดี

ที่อยู่

77 หมู่ 3 ตำบลทับคาง อำเภอเขาชัยย้อย จังหวัดเพชรบุรี 76140

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2521 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเขาชัยย้อยวิทยา จังหวัดเพชรบุรี
- พ.ศ. 2546 มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
- พ.ศ. 2550 ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- พ.ศ. 2552 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2523 กองกำกับการ 2 กองบังคับการสนับสนุนทางอากาศ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี